

*lib
fg: 169.*

ROBERTI WELSTED

DE *F.*

Adulta Ætate

LIBER

AD

RICHARDUM WEST

ARMIGERUM.

L O N D I N I :

Impensis GULIELMI & JOHANNIS INNYS,
in Cœmeterio D. Pauli. 1725.

9

4 N 8

INDEX CAPITUM.

Cap.	Pag.
I. <i>D U L T Æ</i> <i>atatis</i> <i>indoles, eorumque, qua</i> <i>in eadem proveniunt,</i> <i>momentum</i>	I
II. <i>De Conjugio</i>	12
III. <i>De naturis nerveis affectibus</i> <i>obnoxijis</i>	26
IV. <i>De ijs, qua Emunctoriorum</i> <i>officium præstant</i>	35
V. <i>Consilia de sanitate tuenda</i>	47

Index Capitulorum.

Cap.	Pag.
VI. De analogia inter affectus huic aetati accidentes ratione ori- ginis	56
VII. De analogia affectuum rati- one durationis	64
VIII. De analogia eorundem ra- tione modi temporisve quo affici- unt	74
IX. De analogia eorundem ratione sedis partiumque aut organorum exinde laesorum	91
X. Quibus notis iidem affectus in- ternoscuntur	98
XI. De affectibus huiusce aetatis medendis	108
XII. De sanguinis spuitione me- denda	115
XIII. De tabe medenda	123
XIV. De febribus acutis meden- dis	126
XV. De	

Index Caputum.

Cap.	Pag.
XV. De morbis comitialibus, cat- risque id genus systema nervo- sum afficientibus, medendis	132
XVI. De morbis, qui etatem con- stantem maxime afficiunt, me- dendis	140
XVII. De anhelatione medenda	144
XVIII. De pleuritide medenda	149
XIX. De peripneumonia medenda	154
XX. De lethargo medendo	156
XXI. De phrenitide medenda	158
XXII. De febre ardenti medenda	160
XXIII. De alvi profluvij diutur- nis medendis	162
XXIV. De bilis sursum ac deor- sum effusionibus medendis	164
XXV. De dysenterijs medendis	169
XXVI. De	

Index Capitem.

Cap.	Pag.
XXVI. <i>De lienterijs medendis</i>	173
XXVII. <i>De hamorrhoidibus medendis</i>	176
XXVIII. <i>De ijs, quæ etiam si huic accidant ætati, peculiariter ta- men vergentem prospectant</i>	177

ADDENDA & CORRIGENDA.

- P**A G. 71. Not. lin. 1. corrige *νεκρω*, legendo *Νεκρω*,
P. 78. Lin. 8. Lege, insultus.
Pag. 82. Delendum, ac tempora.
86. Lin. 5. Lege, *ἀπύλαι*.
96. Lin. 5. Lege, sanguis.
129. Lin. 17. Lege, fame.
162. Add. post *diuturnis*, *medendis*.
164. Add. post *effusionibus*, *medendis*.

A D

RICHARDUM WEST ARM^{um}

A Legalibus Regi Consilijs,

NEC NON

Britanniæ Senatui

ADSCRIPTUM.

C A P. I.

*Adultæ ætatis indoles, eorumque, quæ
in eadem proveniunt, momentum.*

L T E R A M inchoati horta-
tibus Tuis, Vir Doctissime,
operis partem jam publici juris
factam, habeas. In quo scri-
bendi genere consilium fuit, quid naturâ
præcipiente perpetuò faciendum. Pro-
inde, hisce tanquam naturæ legibus ob-
stringi placuit, quales à Veteribus traditæ
fuerint ; quæ nec alio planè modo apud
nostrates habere hodie videntur. Ad quo-
rum sanè normam exacta, felix evadit me-
dicina :

dicina : Quæ artis jactis quidem olim fundamentis extructa, utilibus recentiorum repertis ampliatur, ornatúrque. Idipsum, verò, fit, eorum exemplaria fide digna attentè intuendo, neque ab illorum monitis recedendo, nisi ut meliùs ægris consulatur. Idque simili ferè ratione, quâ in munere legum exponendarum Ipse versaris, quum, ad eruendam interpretationem sinceram, historiam causasque earundem, quatenus memoriæ proditæ sunt, singulatim perquiras; ac, demum, cum præsentis rerum statu conferendo, quidnam majorum sapienter institutis superaddi queat, sicuti, quæ incommoda vitare licet, pervideas. Ad quam quidem formam jura condi malis, quàm, ut perpetuo novandi studio ea temerè amplectantur legumlatores, de quibus, utrùm moribus populi convenient, an eosdem turbabunt, motusque inordinatos ciebunt, nondum experienciâ satis cognitum sit. Tale certè quiddam mihi in votis erat, dum monita atque consilia de ætate, quam ornas, perpenderem; simul ut in eâdem omnia feliciter faustèque Tibi Tuisque cederent. Qualibus, interim, donec rectiora constiterint, uti libeat.

QUANDO

QUANDO homines eò ætatis perverint, ut facultates, quæ alendo corpori, eique vires ministrando, maturæ evadant ; natura futuro protinus seculo consulit. Hinc adolescentes, qui antè appetitui indulserant ; nec quicquam, nisi quod volupe esset, ac sibi solis placeret, studiosè quæsierant, ad spem extra se positam exardent ; ac seipsos vix aliâ ratione colere incipiunt, quàm ut amatis grati videantur. Nimirum, ornatur hæc ætas dotibus pulcherrimis, habétque omnes in se veneres : Adeò ut, quò vegetior sit, atque plus vigoris, sanæque corporis habitudinis sortita fuerit ; eò vividius sentiat vim formæ, ac solitariam dehinc vitam fugiat.

Quemadmodum, autem, natura in hæc florente ætate id maximè molitur, ut progeniem novam intromittat, sequentis seculi populum, totum illud negotium per amoris ministerium transigit. Exinde, amor adultis imperat ; qui imprimis ingenium eorum excitat, acuitque ; dein, hoc ipso utitur ad artes mille inveniendas, ac tractandas, quibus opus suum peragat :

B

Quæ

Quæ quidem argumento sunt poëtarum, & philosophorum æquè ac historiographorum libris. Igitur, quamprimum ignis ille cupidinis accenditur, ardet totus homo ; indolēsque illius non rarò in prorsus contrariam immutatur : Adeò ut interdum rudis & asper adolescens, flagrante amore, in politum mollēmque, blandum ac delicatulum convertatur ; interdum mitis ac benignus in austerum & sævum transformetur ; interdum etiam hebes & stupore notatus, in acrem atque animosum inflammetur. Unde quidem patet, donec homines hoc igne probati fuerint, quales futuri sunt imposterum, id minimè ab ijs, penes quos iudicium est, decerni posse.

Profectò, qualis futurus sit per ævum vigor, & qualis sanitatis gradus, non modò corporis, sed & mentis quoque, continget, ex amore ferè totus pendet. Ac, prout quisque plus minúsve læsus fuerit, ita reliquum vitæ iter, vel feliciùs, vel minùs faustè, transit. Tanti res momenti est, ut ab hoc, semper quidem periculoso, utilissimo verò, si pulchrè tractetur, affectu (quantum fieri potest) caveatur. Non, quòd

quòd homines carere ejusdem illecebris, atque ipsis flammis, oporteat ; sed, ut rite secundum naturam adhibeant, ad ea sibi concilianda, quæcunque habiles atque idoneos reddant ad liberos suscipiendos eòsque dotibus insigniendos, quæ patriam post se, vitamque ipsam, sine artibus atque culturâ sterilem, augeant, ornentque.

Nimirum, quæ fuit quondam Spartanis sapientia, eandem (quatenus licet) in morem adoptare quidnam vetat ? Scilicet, ut dignum quemque per integram corporis formam, atque animi vim, eam ducere foeminam solenne sit, quæ itidem pulchritudine, atque ad conjugium ingenio valenti dotata, virum sibi parem amoris vulnere devinctum habeat. Insignes exinde parentum dotes ad feros nepotes traducere negotium esto perpetuum, curæque iisdem assiduæ, ne tenelli, quibus jam purissimam vitæ flammam accenderunt, educatione accommodâ, annis sequentibus destituantur.

Idcirco verò, hîc loci talium meminisse oportuit ; quoniam ab hâc ætate præci-

6 *De Ætate Adulta.*

puè pendet, ut liberis consulatur ; qui majorum, acceptâ ab ijsdem integritate animi corporisque, dignitatem, tanquam animatæ imagines, apud coætaneos suos repræsentent.

Dignum sanè illustri viro consilium est, qui sentit sibi pectus gloriâ non inani excandescere, velle, virtutes suas in sobolem traducere, atque iterum victuras, posterisque laudi ac decori futuras.

Quantum, verò, ab illo distant, qui animas suorum in corporibus tanquam incarcerari patiuntur ? Unde nonnunquam quidem videmus, non sine causâ plures querentes, sese minùs ad pulchra natos ; quique, invitâ minervâ, laude digna suscipiunt, at, quæ, vi deficiente, votis minimè respondent.

Profectò, quòd maledicta ejusmodi frequentius non occurrant, hoc cæco nostri ipsorum amorì debetur ; qui ideo inferi à naturâ videri potest, ne infortunia nostra alieno modulo metiamur ; sed contenti dotibus, quibus ipsa instruxit, vivamus :

mus : Quasi, scilicet, quæcunque ultra sunt, despectui eos habere vellet, quos ad ipsa non comparavit.

Qualem quidem voluntatem nobis insitam mirari fas sit ; non tamen ideo conamina eorum impedire, quibus ulteriora atque meliora intueri contigit. Cuinam, ergo, affectui imputare licet, quòd plures florem ætatis depalci sinant, ac, curas circa liberos veluti metuentes, consortio posterorum fortes & bonos vitio suo denegant ? Horum quippe defectu, non modò utilitatem publicam & vitæ privatæ commoda, ne dicam gaudia, extingui ex humani generis historiâ discimus ; verùm etiam, calamitates in vitâ satis jam deplorandas adaugeri, malâque numero ferè carentia iisdem accumulari.

Non ineptè, igitur, amoris stimuli meliore naturâ præditos, hoc ævi sui vigore animos urgente, strenuè irritant ; opusque sobolis tollendæ sedulò inculcant. Et, quòd valentiùs incitetur parens ad curandam progeniem, hic affectus propiùs ad sui ipsius amorem accedit ; adeoque ab

eodem pendet, regiturque, ut hujus atque illius vires sapissime conjunctim exerantur.

Itaque contemplari non ingratum est, quàm sedulò amoris opus peragit natura; &, quàm magnificè, dum id molitur, se effert. Et quidem nullam assiduitatem amorì deesse tam vulgo notum est, ut vocabulum ipsum *diligentia* (quæ dilectioni affinis est) utrumque tum curam animi, tum operam corporis in se complectatur. Quasi, scilicet, apud Romanos hæc esset statera, ex quâ omnis alia sedulitas examinanda, normaque, ad quam rationes gradusve ejusdem forent exigendi. Deinde, verò, ad magnificum affectûs apparatus quodnam addi potest? Color suavis, oculorum scintillantium radij, muscutorum elegans ornatus, cæteraque, quæ aspectûs pulchritudinem consummant, decorantur vocis subinde blanditijs, morûmque molli comitate, reliquisque venustatem & gratiam conciliantibus. Quo quidem modo sæpe apertè agit, ac testes non abnuìt; at quibusvis illecebras ostendit, catenâsque, quibus

quibus ad summam devincit pompam ; & dein, de victis solenniter triumphatur.

Interdum etiam testè agit, celátque ipsos amantes ; quos quidem clàm aggreditur, nec minùs urit testus iste ignis. Sæpe insidias struit ; sæpe affectus repugnantes vultu simulat : Irâ excandescit ; jurgiis militat ; imò, speciem odii ac contemtùs induit ; ac querimonijs aures undique notorum implet ; nititurque, ut eisdem in partes suas provocet. Veruntamen, cum zelotypiâ conjungitur, armaturque adversus omnes, quos sibi charam deperire nôrit. Tam multiplici, denique, specie velatur ; tot intricata atque subtilia eidem sunt doli genera, perque tot labyrinthos iter facit, ut custodes fallat, tutoque in portum fluctibus innumeris agitatus tandem se recipiat ; ut nil ultrà, ingenij acumen verbis explicare gestiat, quàm amoris celati atque impediti labores.

Hæc, autem, omnia accuratè explorata, & probè cognita habere medicum oportet, quisquis morbos amore oriundos fe-

liciter curare velit ; eoque accenso, tanquam remedio, uti ; quò vitia quævis, corpus priùs obsidentia, prorsus amoliantur. Etenim, eo sanitatis modo contentos esse homines imposterum necesse est, quo, postquam ad maturitatem assurrexerint, fruuntur : Ideoque, huc omne tendit consilium, ut quam integerrimi ex hujusce flammæ probatione excedant.

Interim, quoniam amor nimium violentus sæpenumero videtur, frænum injicere aliquando utile erit, ne febris incendatur ; aliquando revocare (quantum licet) æstuantem ejusdem impetum, negotium faceffendo, atque animum curis varij generis mordacibus occupando ; modò aliæ oblata illecebræ non satis potenter abstrahant. Quisquis, enim, rectâ eidem obstiterit viâ, rarò hujusce affectûs vitijs medetur ; nec, nisi in adhuc graviora, ægros abripit. Tantæ molis est, regere nobile hoc desiderium, ex quo moderando omnia felicia succedunt, atque ex cujus abusu plurima eventûs infausti consequuntur.

Hinc,

Hinc, enim, si amantiſſimis ſeparari tandem, ſeorſum à conjugio, contigerit, nec voti compotes fieri, ambo frequenter de vitâ periclitantur, aut ſaltem tam graviter læduntur, ut per ævi reſiduum injuriam perſentiſcere ſoleant : Illinc, verò, ſiquid conjunctis præter ſpem accidit, tam altè vulnerantur, ut exinde vita impoſterum turbetur.

Præcipuum, igitur, hujus ætatis conſilium ſtatuendum videtur, ut inglorium ducant ſani minimè amare ; aſt, ut non præcipites in hoſce amplexus ruant, quorum per totum poſtea vitæ curriculum poeniteat. Ex hoc, certè, tanquam primario fonte deducuntur non modò commoda & incommoda liberorum valetudo ; ſed & virtutes eximiæ, ſimul ac vitia, quæ ex magnis luxuriantibùſque naturis germinant. Ex eodem, ferè, gaudia parentibus ſumma, ac triſtiſſima quæque proveniunt : Non ſecùs atque ex eâdem agri foecundiâ, immenſa herbarum ſive utilium ſive noxiarum ſeges agricolam beatum aut infelicem reddit.

C A P. II.

De Conjugio.

PROXIMUM est, ut de societate inter virum foeminamque, quò ducit amor, agatur; in quâ officiorum vitæ civilis fundamenta jaciuntur; atque unde charitates derivantur, quæ inter parentes amorisque mutui pignora, pariter ac cognatos, intercedunt: Quo tandem pacto evenit, ut gentes, affinitate tanquam vinculo connexæ, amicitiam inter se colant serventque; aut, siquando foedera rumpantur, faciliùs inimicitias ponant, ac denuo in gratiam redeant.

Quoniam, autem, humani generis interest, ut conjugium feliciter cedat, ea maxime querere operæ pretium est, quæ rationem indicent, quâ conjuges voti fiant compotes,

compotes, liberisque ad imaginem suam conformatis fruantur.

Proinde, videndum, quales esse conjuges; quo ætatis tempore; & quâ anni tempestate nuptias contrahere, par sit: Dein, qualis victus conveniat; quali ratione exercitandi conjuges; qui, denique, affectus moderandi, quique excitandi, quò certius sanitatem sibi tueantur, ac soboli tradant.

Conjuges, sanè, tales esse præstat, quales ad altissimum sanitatis gradum jamjam e-
vecti sunt, aut eidem saltem, quem attingere liceat, proximum. Quapropter, sui ipsorum ergò perinde ac liberorum, causæ infirmitatis priùs submovendæ, quàm sese ad conjugij munera accingant.

Valentissima; præsertim, quæque huc accedat natura, armis cupidinis concinnè instructa; non modò cauta, nequid vitij in sobolem transeat; verùm etiam haud immemor, imaginem suam eò suaviùs ac vividiùs fore delineatam, quò firmiores
sint,

14 *De Ætate Adulta.*

sint parentes, qui integris facultatibus vigent.

Interim, frequenter accidit, ut ipsum pro remedio conjugium statuatur; ita ut morbus hujusce generis adsit, quod non infaustè officiis conjugalibus solvi queat: Enimvero sunt, quos amor voti minimè compos læserit; & cujus flammæ, infelicitè suppressæ, resuscitari possunt. Ubi quidem indoles amantium læsorum præcipuè spectanda, quæ non sit tristis & severa, sed quæ, in alacritatem prona, abducenda est ab ejusmodi omnibus, qualia mentem violentiùs feriunt ac commovent.

Est etiam, ubi, eò quòd amoris flammæ defuerint, natura elangueat; atque ubi per conjugium ignes suscitare oportet in pectore, quod hucusque nullos concipere valuit.

Quòd si hæc accidant, nuptiæ potiùs accelerandæ, quàm differendæ. Non, enim, in corporis leges peccatur, dum isthæc, quæ amoris impedimento sunt, quàm citissimè

tiffimè excernuntur per naturæ vias; verùm omni arte faces subdendæ, ut, illinc emoriens amor reviviscat, hinc verò, novus ardor eliciatur: Quò auspicatiùs, valetudine secundâ redeunte, aut renovatâ, sanum dein natis habitum, purâmque vitæ lâmpada tradere tandem possint.

At, si infirmitas ab hujusmodi causis nullatenus pendet, eandem tollere ante conjugium expedit, omniâque vires recolligentia ministrare, ut redintegretur robur, priusquam amorì conjugali se committant. Secùs, in deplorandam sæpe tabem rectâ itur, aut igne febrili amantes absumuntur. Est etiam, ubi fideratio fortis tales corripit conjuges; quæque vix aliud videtur, quàm labascentis naturæ, subactæque morbi viribus, indicium.

Veruntamen, non hîc de gracilibus; quanquam inter infirmos meritò numerentur, laborandum, modò nulla subsit tabis suspicio: Quinimo illis prodesse solet conjugium; adeò ut posthac frequenter optimè habeant; at nonnunquam exinde obesi evadant.

Quod

Quod ad ætatem pertinet, quæsitum fuit, utrùm uxorem ducere satius sit, quando ætas in amorem maximè proclivis est; an illud differre in vitæ tempus, ubi ad summum vigoris culmen conscenderint viri foeminæque. Quâ in re spectare potiùs æquum est ad justam ætatis maturitatem, quàm annorum ejusdem numerum: Quoniam tanta regionum plagarumque ut & hominum ipsorum diversitas nascitur, quanta moneat hasce res non præmaturè aggredi, nec antequam ætas firmata perfectè adoleverit.

Interea sunt, qui nuptias in constantem ætatem rejiciendas censent: Nempe aiunt, animosos nimis, adulatorum in priore stadio decurrentium, liberos, ferocesque esse; ad venandum, ac sylvestre vivendi genus magis idoneos, quàm ad tranquilla civilis vitæ munera: Ideoque vires ardentes efferasque, priùs mitescere sinendas, quàm animum ad uxorem adjungere conveniat. Proindè, à nuptijs abstinendum volunt, usque dum primus saltem adultis impetus deferbuerit: Quali conjugio tempestivè cele-

celebrato, constantes ac moderatos fore viros sperant ; qui urbium frequentia, negotiisque, quibus ibidem occupantur, congruo ingenio dotentur. Verique simile esse prædicant, illustres vetustis temporibus viros foeminasque tali indole fuisse præditos, qualis quidem agresti rudique hominum generi adaptata esset, non verò, qualis nunc dierum conspicitur, excultissimo. Hinc, itidem, mansuetiores posteros artes feliciter evexisse eousque, ut ingenti popularium suorum multitudini alendæ, durante pacis tranquillitate, pares hodie fiant ; quorum majores, gloriâ militari innutriti, ac hostibus terribiles, eorundem bello superatorum spolijs onusti, patriam ditare consuevissent.

Quocirca, mihi tanta domi intuenti gratulari liceat Britannis nostris de patriâ, insulâ hodie incolis (quidnâ & populis ?) refertissimâ ; gratulari speciatim de Britannia capite in immensum adaucto ; quod ex innumeris villis oppidulisque urbi adjacentibus, novis insuper constructis ædificiis, in unam tanquam civitatem coaluit : Quod, igitur, eò magis appositè titulo

tulo * *grandiurbium* ornari potest, quo Lyricorum ille princeps Syracusas, & Athenas quondam dum æquis legibus florent, decoravit; quò latius ejusdem termini in rura circumjacentia extendantur; quòque magis cæteras Europæ urbes amplitudine jamjam superârit, ac Romæ antiquæ, orbis dominæ, magnitudinem æmuletur. .

Atqui, † nec fas est denegare Martiæ pubi laudes, quæ sanguine acquisierit hanc

* Pindarus Πυθ. Εἰδ. β'. Μεγαλοπόλεις ᾧ Συράνοσαι, quæ ex quatuor vel quinque urbibus in unam conflatae erant. Eodem jure Πυθ. Εἰδ. ζ'. Athenis idem tribuit; utpote ex pluribus vicis, singulis ad instar urbis, in unam civitatem à Theseo collectis.

† Poëta Πυθ. β'. pergit Syracusas, sibi propter Hieronem regem laudandas, tam præclare dictis ornare, ut Plutarchus in Marcello, illius ducis ætate Romam his ipsis appellari potuisse censeat; scilicet, βαθυπολέμῃς τέμενος Ἄρεος. Quæ, itidem, ad Romam nostratam pari jure pertinent; uti ad patriam ipsam, simulac alumnos ejus, qui hostes ejusdem debellârunt, insignes, quæ sequuntur, appellationes, ἀνδρῶν ἰππῶν τε σιδαροχαρμῶν δαιμόνιαι τροφοί. Cujus honoris exhibendi occasio tradita est; nempe, quòd nuper Pœnis unâ cum alijs devictis, ipsa Carthago jam tum Hieroni obediret.

ipsam

ipsam patriæ tranquillitatem, orbemque suis pacatum virtutibus reliquerit. Quod si, autem, progenies ejusmodi defecerit, cujus pectus amore patriæ excandescit, & quæ vitæ suæ pariter prodiga futura est; næ illi constantes ac moderati cives frustra nutu suo dictisve placidis populum hunc magnum regere annitentur; nedum, quæ in ditionem redacta sunt, aut etiam libertatem charissimam, tueri valebunt.

Interim, hoc etiam accedit, ut artes raro excolantur, nisi ubi æmulatio atque animorum contentio viget: Eadem ferè militarem sequuntur gloriam; floréntque præcipuè, ubi præsidio minimè carent.

Præterea, neque id constat, robustum atque animosum illud hominum genus, quorum laudes prodidit historia, parentibus creatum esse, antequam ipsi maturitatem justam consecuti fuissent; non magis quàm, quod infirmi essent, aut tales, quibus amor jam deferbuerat.

Profectò, majorum prudentia fuit consulere teneris, ne victu nimis calefaciente

C

aleren-

alerentur, ac ne celerrimè in viros præco-
ces quasi per saltum proveherentur : Qui-
bus quidem curæ erat, ut liberi tardius
crescerent, ac metus, ne sollicitatæ po-
tius emicarent vires, quàm lento naturæ
ordine sensim prolicerentur. Quid enim
miri videri potuit, si eadem educandi me-
thodus, quæ pueros repentè in viros, pari-
tidem jure viros non ita multò pòst in pu-
eros, transformaret ?

Denique, nihilo plus, à vi aut libero-
rum sanitate, nihilo fanè plus Britannis, ab
animis suorum ingentibus, quàm ab acu-
mine eorundem insigni, aut fonte ingenij
perenni atque exundante, metuendum ; ast
metuendum ab imbecillitate & valetudine
incommodâ, à stupore atque indole bono-
rum pauperrimâ, quæ exacui nequeat. Il-
lis certè vitia (ut ita dicam) generosiora
adnasci consueverunt, quæ ideo culturâ
quidem egent, ut in melius transferantur :
Hisce verò, quibus animi corporisque bona
deficiunt, consilia cultusque incassum ad-
hibentur. In prioribus, omnia tempore
mollescunt, ardore juventutis crescentem
indies vigorem augente ; qui dein in mi-
tem firmitatem maturescit. A ge-

A generosioribus, igitur, hisce naturis exulent vina meraciora ; quæ, quantum illis opus sit ad facultates, quibus carent, fuscitandas, tantum his, qui iisdem minime destituuntur, denegandum : Utpote quæ æstum quidem intendunt, virile verò robur enecant ; debilitati languidæ vim evanidam addunt, at naturæ jam firmæ vigorem depascere consuêrunt.

Non quòd ætati consistenti denegare nuptias æquum sit, sive etiam viris quibuscvis bonis ac fortibus ; quorum natos immisceri par est juniorum liberis ; ne desint, qui coætaneos, priori vitæ tempore acriores & magis effrænes, temperent, atque asperiora lenientes ingenia ad bonam perducant frugem : Et, ne magno in populo parentum insignium exemplaria desiderentur, utilisve eorundem dotes oblitterentur ; iique imagine aut nomine careant, quicunque bene de patriâ meruerunt. Quin optandum, ut insula hæc fortunata celeberrimum quoddam humani generis vivarium referat ; ubi singuli homines, dotibus corporis animique præstantissimis ornat, conspician-

22 *De Ætate Adulta.*

spiciantur ; inter quos, quicumque mentis altæ capaciores sunt, clara virtutis ingenitæ specimina in usum posterorum edant, eosque ad æmulandum fulgentibus suis operibus excitent : Quali tandem non indigno Britannis ritu, quæcunque conducunt ad utilitatem publicam, necnon privata uniuscujusque commoda, qui spectatus apud æquos judices laudatusque fuit, iisdem optimè nec inani gloriâ consulatur.

Porro, ea anni tempestas nuptijs auspicius contrahendis maximè idonea videtur, quam natura sibi obsequentibus præstituit : Hæc, verò, non longè abest à primo vere ; antequam æstatis fervor vires depascere cœperit ; & postquam hyemis frigora enecantia, sole jam altius ascendente, radiisque aliquanto diutius terram lustrante, remiserint.

Congruo, enim, alimento sunt gravidis primis mensibus tenella, ex stirpium atque animalium fœtibus, edulia. Quin & vina generosique alij liquores, per hyemem servata, faculenta quæque atque acerrima deponunt, ac dehinc mitiora fiunt : Unde,

de, crescente indies foetu, cibus valentioribus, qui sole æstivo maturuerint, commodè vefcentur quæ quatuor plurèſve menſes utero geſtârunt.

Deinde, quum ad partum deventum fuerit, brumale tempus non minùs congruit, quàm alia quævis tempeſtas, puerperæ aut etiam infanti : Priori, quoniam in hyemem condita non tam validè alunt ; neque tempus illud febribus opportunum eſt, affectibùſve alijs, qui puerperium inſeſtant : Poſteriori verò, quoniam hæc anni tempeſtas in alcedonia incidit, quando temperatum & tranquillum notetur cœlum ; quale recens natis minùs inſenſum eſſe conſuevit.

Viſtus, autem, conjugum non alius eſſe debet, quàm qui ſanis ac robuſtis convenit, ex cibus potionibùſque conſtans, in quibus plurimum alimenti eſt. In ijs, verò, ſeligendis conſilium eſt, ut res boni ſucci aſſumantur.

Exercitationum, dein, genera conjugibus utiliora habentur, quæ robur ac ſanum corpori habitum præſtant ; non, verò, violenter commovent. Inter quas itinera numerare

24 *De Ætate Adulta.*

licit, quæ intra paucas horas absolvuntur, cum nullâ rapiditate conjuncta ; sed quæ potius ad jucunditatem propter regionum, per quas transeunt, amoenitatem, quàm ad laboriosam festinationem, referuntur. Unde, ut recreentur, non infringantur, animi, præcipuè nitendum ; atque id cavendum, ne de viâ fatigati recedant.

Affectus, autem, animi, qui regendi sunt, inter violentiores recensentur, qualis est iracundia ; in quam proclivitatem qualem-cunque reprimere, scilicet aliò mentem abducendo, sapientis est. Fugienda etiam prorsus tristitia, superciliique severitas. Ex adverso, lætitiâ quocunque modo excitare, atque, ut hilares evadant novæ nuptæ, curare, bonum esse notissimum est.

Denique, quæcunque liberis bona malæ tradantur, ea sanè priùs in ipsis conjugibus sita sint, necesse est. Neque illa solum spectanda sunt, quæ ipsis initijs adfunt ; verùm & hæc, quæ postea accidunt.

Afficiunt,

Afficiunt, nimirum, subinde foetus, conjugis perturbationes : Afficiunt sensus fortiter ferientia ; magis etiam, terrefactia, eaque quæ apud animum imaginem doloris hærentem relinquunt ; omniumque eorundem fortissimè, qualia amanti ab amato imprimuntur.

C A P. III.

*De naturis nerveis affectibus
obnoxijs.*

COMMUNE animantium omnium videtur, nervorum ministerio ad sentiendum uti; quin & brutorum, dum illud omne, quo, ad sese genusque suum conservandum, egent, præsens est, nihil ultrà appetere. Homines, autem, in posterum etiam prospiciunt; cupiuntque anxij prævidere singulorum eventum. Hæc, verò, præcognoscendi facultas in aliis magis, in alijs minùs, viget: Quoniam momenta eorum, quæ fiunt, non cuivis homini perpendere contingit; etiamsi facta ipsa palàm sint, atque ipsi penitus nota.

Itaque, ea præsentendi vis futura com-
moda atque incommoda, tanquam præsen-
tia;

tia, fiftit : Unde spes vel metus ejus, quod futurum est, animos hâc facultate præditorum æquè urgere solet, ac si expectanda vel metuenda adessent. Quî fit, ut sentiendi organa duplicem vim patiantur ; imò sæpe evenit, ut eò fortiùs hâc absentia mentem feriant, quò minùs clarè videat , quantum vel utilitatis percipi queat, vel incommodi exinde pati liceat. Scilicet, futurum commodum atque incommodum pectoris oculis objectum, latius extendi solet, atque majus aut atrocius quoddam apparere, quàm id, quod coràm intuemur. Ideoque hi duo affectus, qui circa futura versantur, violentiùs mentem commovent ac perturbant ; ipsiùsque organis graviùs nocituri sunt.

Hinc, verò, horum hominum pectora citius ac graviùs vulnerantur, quàm eorum, qui hâc vel omnino non sentiunt, aut tam languidè, ut nec curam quamvis excitent, & nulla post se relinquant tanquam tela ibi hærentia.

Deinde, autem, innumeri succedunt morbi nervorum, qui diutius obsident, quò altius

28 *De Ætate Adulta.*

tiùs incutiatur vulnus, & quò gravius onus sustineatur. Quinimo, gravitas ejusdem non in tantum æstimanda est ex rei momento, quantum ex viribus ipsius facultatis, quam premit : Ac, prout hæc magis vel minùs habilis est, illa graviùs vel leviùs lædere poterit.

Verum quidem est, hanc facultatem in teneris semet priùs patefacere ; non tamen tunc temporis adeò turbas excitat, nec eòusque sævit, quantum in ætate adultâ : Quoniam puerorum animis simplicia ferè obijciuntur, nec quæ impofterum curæ sunt ; ideòque omnes illiusmodi noxæ virilibus annis vix infixæ manent, aut faciliùs delentur, novis variisque, quæ fortissimè animum irritant, cedentes.

Quapropter, ad hanc ætatem præcipuè pertinent hi nervorum affectus ; ubi apertius ac latiùs sævientes, letho plures dare consueverint ; & ubi sagacem semper medici solertiam, nonnunquam etiam ipsius dignitatem atque auctoritatem, ad levandum requirant.

Illud,

Illud, itidem, haud alienum est hîc loci meminisse ; quòd, quum nervorum affectus in febribus sese frequenter pandant, hæc ad ea, quæ de febrium frequenter ejusmodi symptomatibus dicenda sunt, pariter referantur : Quippe quales inter hæc, quæ febribus superveniant, recensentur, iisque quidem, quæ tanquam mali moris notantur.

Mira, autem, in naturis hominum diversitas exinde patet, quòd nonnullos vix eadem tangant, quæ alios iterum enecant : Et, quòd remedia illis adhibita toto cœlo differant ab his, quæ naturis, nerveis affectibus obnoxiijs, opitulantur. Et, quidem, tantò accuratius hæ ab illis, quæ affectibus istiusmodi rariùs opportunæ fiant, distinguendæ sunt ; quantò certiùs constat, auxilia, illis ad sanitatem revocandam utilissima, hæc gravissimè lædere, atque in morbos subinde diuturnos affectiones vertere, quæ secùs levissimè, quasi vix tactos præteritura sunt.

Quod

Quod attinet, igitur, ad internoscendum; quæ hæ ab illis discrepant, non modò isthæc symptomata, quæ nervosum systema affici indicent, dum ægrotant, servanda sunt; verùm etiam ulteriùs oportebit inquirere in valetudinis prægressæ modum; &, quæ res difficiles, priusquam malè haberent, aut etiam adversas, ferre solitæ fuerint: Utrùm hæc, licèt leviores, ægrè tolerarent; nimioque cujusvis mali metuendi sensu affectæ fuerint: An, itidem, æruginem humores perturbati contraherent; aut in acorem solummodo definerent. Atque ex adverso, utrùm spe meliorum erectæ incommoda, quæ tunc temporis urgerent, æquo ferè animo tulerint; neque in acerbissima, & veluti toleratu difficillima, aggravârint.

Hæc, sanè, singula, horùmque similia; perscrutari prudentis est, qui in hoc affectuum genere cum laude versari velit; ubi quidem errori abunde loci est; atque, à quo semet tueri medico, nisi sagaci artis suæ peritiâ, vix licet. Interdum, enim, fomes in visceribus, imò & sanguinis rivis deli-

deliteſcit, quicum & calculi ipſi ſæpenu-
mero miſcentur ; atque eouſque iter lati-
cibus obſtruit, ut nervi exinde afflicti-
entur ; nec, donec ſolutum fuerit id oneris, cui
ſuſtentando impares evaſerint, ſymptomata
diſpareant.

Interdum, & mentem ipſam afficit len-
tus iſte fomes ; unde, uſque dum hic pe-
nitus amoveatur, illa ab eo ſtatu, in quo
fuerat, abduci videtur, atque, eodem re-
jecto, ad ſe demum redire.

Aliâ, interim, ratione tractandi ſunt,
quorum natura perpetuûm obnoxia fuit .
ſymptomatibus ejuſmodi ; in quibus, ſanè,
vix aliud vitii latet, quàm ut flatulenta
ſæpius pituita iſdem imbecillis moleſta ſit :
Quæ, igitur, remedijs appropriatis leniter
ſubmovenda, adjectis iſdem, quæ nervoſo
generi opem ferunt.

Quin & omnia ea adhibenda, qualia ani-
mum abſtrahunt ab hiſce, quæ menti ob-
jecta primûm læſerunt. Atque, ut ſum-
matim dicam, affectus hi nervei eo ferè
modo

modo tractandi, quali isti morbi, quos ab inanitione largâ provenire notum est.

Has, ergo, naturas accuratè distinguendum est, antequam ad medendum accingatur. Siquis, autem, negligat, miras fanè, turbas excitari videbit; quas non ab aliâ aliquâ latente causâ, sed ab ipsâ sentiendi vi, atque modo, quo quæque nervos debilitatos feriunt. Emetica aliquando eâ de re in purgantia deorsum transeunt; ac temperata, spiritûsque reficientia, remedia in contrarium degenerant. Inde, etiam, mentem ipsam fieri imbecillam non inusitatum est, atque in partes adversas diduci: Adeò ut, nec quidquam placere, nec nisi prorsus ingratum esse, possit, quodcunque ægris hujusmodi offeratur.

Itaque, irriti futuri sunt medentis conatus, qui hosce ægrotos ex lege artis suæ tractabit; nisi eorum sententia probè cognita fuerit: Quippe cui vix sperare est, eos ad sanitatem redituros, nisi idipsum, quod graviter afflixit, temporis longinquitate disparuerit.

Proinde,

Proinde, nil miri est, si illiusmodi naturæ, hâc ætate, amoris illecebras intimiùs sentiant ; &, si in eorum pectore ignes isti, pabulo idoneo sustentati, pulchriùs, dum prosperè res geruntur, exardeant ; verùm, fortiùs eosdem adurant, modò cum adversâ luctari fortunâ necesse habeant : Utpote qui, vividiore, quàm cæteri homines, dotati ingenio, sese, cum duris moribus conflictando impares, experiantur ; at gravissima exinde vulnera, quæ itidem diuturna evadant, pati adsuescant.

Interea, verò, horum hominum indoles perpoliri solet ; qui, quoniam ex proprijs affectibus addidicerunt, quantum mali, ex insuavi rudis vulgi ingenio, quondam semet ipsos adortum fuit, in misericordes mollescunt ; atque in alios, indulgentes evadunt : Utpote qui suorum memores, alienos pariter dolores lenire cupiunt, solatiùmque ac perfugium miseris sæpenumero præbent.

Quapropter, humanum est, hosce quasi flammis ereptos conservare, ut exempla
ferita-

32 *De Ætate Adulta.*

modo tractandi, quali isti morbi, quos ab inanitione largâ provenire notum est.

Has, ergo, naturas accuratè distinguendum est, antequam ad medendum accingatur. Siquis, autem, negligat, miras fanè, turbas excitari videbit; quas non ab aliâ aliquâ latente causâ, sed ab ipsâ sentiendi vi, atque modo, quo quæque nervos debilitatos feriunt. Emetica aliquando eâ de re in purgantia deorsum transeunt; ac temperata, spiritûsque reficientia, remedia in contrarium degenerant. Inde, etiam, mentem ipsam fieri imbecillam non inusitatum est, atque in partes adversas diduci: Adeò ut, nec quidquam placere, nec nisi prorsus ingratum esse, possit, quodcunque ægris hujusmodi offeratur.

Itaque, irriti futuri sunt medentis conatus, qui hosce ægrotos ex lege artis suæ tractabit; nisi eorum sententia probè cognita fuerit: Quippe cui vix sperare est, eos ad sanitatem redituros, nisi idipsum, quod graviter afflixit, temporis longinquitate disparuerit.

Proinde,

Proinde, nil miri est, si illiusmodi naturæ, hâc ætate, amoris illecebras intimiùs sentiant ; &, si in eorum pectore ignes isti, pabulo idoneo sustentati, pulchriùs, dum prosperè res geruntur, exardeant ; verùm, fortiùs eosdem adurant, modò cum adversâ luctari fortunâ necesse habeant : Utpote qui, vividiores, quàm cæteri homines, dotati ingenio, sese, cum duris moribus conflictando impares, experiantur ; at gravissima exinde vulnera, quæ itidem diuturna evadant, pati adsuescant.

Interea, verò, horum hominum indoles perpoliri solet ; qui, quoniam ex proprijs affectibus addidicerunt, quantum mali, ex insuavi rudis vulgi ingenio, quondam semet ipsos adortum fuit, in misericordes mollescunt ; atque in alios, indulgentes evadunt : Utpote qui suorum memores, alienos pariter dolores lenire cupiunt, solatiùmque ac perfugium miseris sæpenu-mero præbent.

Quapropter, humanum est, hosce quasi flammis ereptos conservare, ut exempla
ferita-

34 *De Ætate Adulta.*

feritatis expertium immani mortalium generi proponantur.

Porro, ad hos accedunt, qui vitam urbanam artibus excolunt, quique, studiis literarum addicti, seculum scriptis cedro dignis ornant. Quemadmodum Celsus * *magnam partem urbanorum, omnesque penè cupidos literarum, imbecillis annumerat.*

Quorum quidem posteriorum gratiâ auctor † laudatus refert, medicinam à sapientibus exercitam esse : *Scilicet his hanc maximè requirentibus, qui corporum suorum robora inquietâ cogitatione, nocturnâque vigiliâ minuerant.*

* L. I. c. II.

† In Præfatione.

C A P. IV.

De ijs, quæ Emunctoriorum officium præstant.

ADULTORUM victus is esse solet, qui ex valentissimâ conflatur materiâ ; præterquam quòd à civili vitâ exulent hominum alimenta, qui in sylvis degebant. Quorum igitur genus idoneum est validissimis naturis ; illóque ævi sui tempore, quando-cunque vitalis flamma eòusque viget, ut hujusmodi pabulo ad sese sustentandum indigeat.

Interim, periculosum est cibus potionibusque, quæ in tantum nutrire valeant, perpetuùm repleri : Quippe quæ sanguinem ad altissimum evehant gradum ; unde vel recrementa in corpore abundant, necesse est ; vel in promptu sint loca, ubi reponi queant, usque dum rejicere liceat.

D

Illud

Illud, autem, in calidioribus naturis maximè requiritur, sicut etiam in frigidioribus : Quarum illæ acrioribus succis ; hæ verò, lentioribus & viscidioribus scatere solent.

Proinde, postquam non ulteriùs proceritate adolescentes efferantur, adimplentur ductus adiposi ditiori ex venâ ; habitumque in obesum dilatari non insuetum est. Hinc, exercitationes fortiores magisque assiduas ferre possunt, atque easdem exigunt. Nam, quæ exuperant, mollia atque unctiosa reponuntur, quibus artus motui redduntur apti ; & ex quibus gradatim restituatur, quicquid supra modum decesserit.

Quando, autem, dilatetur corpus eò usque, ut nil ultrà recondi queat ; aut inanitio jam tum per consuetas vias incipienda est, aut in discrimen sanitatis inferetur.

Quævis, interim, natura, si quis ad ipsius molimina advertat, peculiari aliquo modo ad ea, quæ exuperant, eliminanda procli-

proclivis est. Tales, verò, viæ, per quas, quæ superesse cuivis contingit, facillimè & commodissimè ejiciantur, omnes ad instar emunctoriorum habendæ sunt : Sive tramesites isti per meatus cutaneos educant ; vel per tumores, qui attollantur & erumpant ; vel per glandes renales atque intestinorum, aut etiam salivales ; sive per ora quædam, ex quibus sanguis effluit : Quæ quidem itinera alia hisce visceribus, alia illis, idonea sunt ; prout materia per eadem rejicienda, crassior lentiôrque aut tenuior, atque ad motum expeditior evaserit.

Propterea, hæc singula internoscere medici est, illorûmque momentum ; ut simul, quæ perniciofa sunt, exturbari sinat, atque per proprium quidem iter, eoque modo, quo corpus commodissimè supervacanea excerni ferat. Est, enim, ubi modo solo peccetur, quum natura violentiores edat nixus ; quibus sanè coërcendis fræno opus est : Est etiam ubi, acrioribus succis laboranti, sentiendi organa extimulentur, atque ad opus utile præstandum tam fortiter adigantur, ut periculum exinde

38 *De Ætate Adulta.*

immineat, turbæque immanes cieantur ; dum tranquillius omnia habere in rem corporis communem sit. Aliàs, itidem, ex viâ ipsâ patientiore, quàm expedit, periclitantur nonnulli ; quale accidit, quum sanguis per nares pleniore rivo perfluat ; quanquam, eundem illinc extillare, bonæ in aliquibus notæ, perpetuò fuerit.

Quapropter, operæ pretium est itinera advertere, an usitata sint, & per quæ supervacua vel vitiosa transire solita fuerint, sine ullo superveniente incommodo, at potius cum fructu & levamine : Unde etiã discere est, quale cuique à naturâ robur, & cujus generis, quod vitij delitescat, habendum est ; ac quali ferè modo auxilia subministranda, siquando morbi accidant : Subinde, enim, ægrotatio, hisce itineribus obstructis, accersitur ; causæque illius omnino tolluntur, easdem vias aperiendo, & tanquam portas custodiendo, per quas hostes domiti tandem excludantur.

Ex ijs, autem, itineribus quædam sunt, per quæ gravissimè lædentia pelli queant, & quæ vix unquam spem fallant, quando
natu-

natura, de rebus suis satagens, per eadem secedere cogat sibi inimicissima. Inter hæc recensentur glandes salivales, quodocunque acerbissima in febribus mali moris ejicere conetur natura.

Quin &, frigore (ut vulgo dicitur) suscepto, per hæc fluit lymphæ aggesta; & crassior viscosiorque materia egeri potest. Sic, quando tussis invadat, sæviatque, non sine ulceroso dolore partium ad thoracem sitarum, periculum mortis instaret, nisi aggesta ibi materies, profundo hærens pectori, dimoveri & quasi exantlari posset. Cui quidem usui inserviunt compressi ac dilatati lymphæ ductus; quorum tenuis latex, viscosæ huic massæ pituitosæ copiâ satis largâ admistus, solvendo paria naturæ conamina reddere consuevit; aut saltem ipsam adeò fluidam, ut canaliculi salivam ducentes non impervij eidem fiant, atque ita, ut expectorationem promoventibus commodus detur locus.

Proximè ad hæc accedunt quædam tumorum ac pustularum genera; quæ, simul atque apparent, salutem ferre notum est;

40 *De Ætate Adulta.*

quamvis deploratæ ægrorum res priùs à prudentibus, nec immeritò, haberentur. Sæpenumero hæ tanquam pustulæ exiguæ labris extremis, ut & imis narium partibus, in conspectum veniunt.

Profectò, ex ejusmodi tumoribus aut etiam pustulis malè curatis, vehementissima oriuntur morborum symptomata ; quæ quidem pustulæ non æstimandæ sunt, nisi veluti emunctoria, per quæ corpori superflua aut etiam infensa subtrahuntur : At, quibus si impediatur opera, infestant morbi graves ; scilicet, fomite vitioso intus nonnunquam in corpore retento, ac sæpius prorumpere, quæ data fuerit porta, ente ; secùs, verò, acrimoniam ac vim adurentem contrahente, visceraque demum ipsa corrodeute.

Ex ijs, autem, clarè patebit, quales sint, qui peccant, humores : Imò & ex colore ipso pustularum sententia frequenter ferri potest, an putrescant humores ; an itidem in sanum habitum facilè rediturus sit æger, vel periclitetur. Color lividus, purpureus & ater, vulgò pro pessimis notantur ; at,
si in

fi in flavum, imò & fulvum affurgant, non ita res ægrorum terrere solent. Interim, hîc loci advertere est, ubi subalbæ sunt pustulæ, medicum hærere ; usque dum, quæ res sit, aperiatur : Quippe quæ interdum pessimæ notæ sunt, tandemque nigricant ; interdum etiam, præcipuè quando exiguis esse contingat, auspicatò febres difficiles lentasque solvunt.

Neque, igitur, magnitudo. & numerus negligenda ; ubi, licèt evadant ægroti, atamen non sine labore : Quum, verò, non nisi exiguæ sint paucæque, coloris non longè à communi isto genere, quod vix inter affectiones recensere solent, recedentis ; quúmque levamen, ijs statim natis, sentiatur ; fausti sunt ominis, quæ sanitatem certò prænunciant.

Sanguinis superflui fieri solet vel extillatio, vel etiam pleniore rivo effluxus, per nares vel etiam per os, in quibusdam naturis solenniùs, ac cum levamine ; quæ loca igitur emunctorij usui inserviunt. His sanè opem fert natura sua dives ; neque, ideo, nisi curam eam postulant, quæ adhibetur

42 *De Ætate Adulta.*

ad eundem fluxum intra naturæ fines continendum, at non prorsus sistendum, nisi causa aliqua suspicioni offeratur, sanguinem nimiam copiam profluere.

Reliquum est, ut de sanguine per hæmorrhoidas fluere solito sermonem instituamus; qui, si in hisce, quibus solennis fuerit, supprimatur, in causam esse potest, cur gravissimi invadant morbi.

*Habent enim (observante * Celso) purgationem hanc, non morbum. Ideoque curati quidam, cum sanguis exitum non haberet, inclinatum in præcordia ac viscera materiam, subitis & gravissimis morbis correpti sunt.*

Et quidem constat, periculo non vacare, ubicunque sanguinis illa profusio præter morem non responderit. Indicat, enim, lentorem sæpe sæculentum in sanguine situm: Quin & mali habitus exinde oriuntur; quibus supervenit interdum febris; quæ sive intermittat, sive remittat solum, nun-

* L. vi. c. 18.

quam

quam tolli queat, nisi respectu habito ad hoc emunctorij genus.

Cujusmodi, sanè, casûs meminit Hippocrates ; * *Alcippus, quum haberet hæmorrhoidas, à curatione prohibebatur. Curatus insanijt. Febre acutâ succedente, cessavit.*

Propterea verò, quòd plures curari velent, licèt medici vetarent, ipsi, dein, excogitâsse videntur, quî curationem aliquatenus susciperent, sed tamen viam hanc apertam relinquerent, quæ ægris saluti olim verteretur. Discere, autem, illud licet, ex effato † sequenti ; *Hæmorrhoidas sananti diuturnas, si non una servata fuerit, periculum est hydropem aut tabem succedere.* Unde constat, ex mente Hippocratis, unam saltem servari oportere.

Veruntamen longè aliud legitur consilium in Tractatu ‡ isto, qui nomine quidem Hippocratis donatur, atque inter illius opera extat ; *Urere oportet, & nullam hæ-*

* Ἐπιδιμ. Δ'.

† Ἀφορ. T. VI. 12.

‡ Περὶ Αἱμορροΐδων.

morrhoid-

44 *De Ætate Adulta.*

*morrhoidem sine uestione finire, sed omnes ex-
urere. Alterâ, etiam, ratione tradens postea
curandi methodum, nimirum summas hæ-
morrhoidum partes præsecando, addit, vena
sanguiflua, unâ cum extuberantiâ peribit, &
teetorium sedabitur, & quanto vetustior affe-
ctio fuerit, tanto facilius sanatio erit. Et
rursus, ijs, qui nolunt aut uri aut præsecari
hæmorrhoidas, autor istius libelli proponit
medicamentorum usum, quibus subjicit;
*Hæmorrhoids ab his medicamentis decedet, ve-
lut corium combustum. Hæc facito, donec
omnes extirpaveris. Quocirca, tantum ab-
est, ut Hippocrates istius scripti auctor
esset, ut minimè inter ejus discipulos, aut
saltem quales monitis illius auscultarent,
scriptor iste recensendus sit.**

Quoniam, autem, hoc emunctorij genus
tanti esse momenti deprehensum fuit, ut,
hæmorrhoidibus insanix supervenientibus,
mens jam tum ad se rediret; sanguinem, in
quo morbus iste contineretur, aptissimè fe-
cerni hac viâ * monuerunt; quasi peculiare
atræ bili esset emunctorium.

* Ἀπορ. T. VI. II. Περὶ Κρισίων.

Verùm, illud non modò plurimum valet adversus insaniam & phrenitidem, quibus siqui laborent adeò salutaris est hicce fluxus ; sed & adversus magnum istum morbum, quo correptis tota mentis vis perit. De quâ re laudatus sæpe medicus * talia habet ; *sideratis, si hæmorrhoides accedunt, utile est.*

Et rursus ; *Ex hæmorrhoidæ parum apparente, vertigines obortæ, parvam ac modicam siderationem significant. Solvit venæsectio. Et quicquid hoc modo apparuerit, malum.*

Unde, quàm arctè conjungitur cum causis siderationis latentibus ille fluxus, palàm fit.

Patet, autem, ex observatione † Hippocratis, *viris in civitatibus meridionalibus frequenter accidere hæmorrhoidas in sede : Quæ quidem civitates ad ventos calidos sitæ sunt ; à septentrionalibus verò intæ ac protectæ ;*

* Κωαν. Προγνώσ.
των, Τόπων.

† Περί Ἀέρων, Τόπων.

46 *De Ætate Adulta.*

præcipuè ubi aquæ salæ abundant ; ubi itidem aquis palustribus ac lacustribus utuntur.

Nimirum, ita res habet ; succos istos, qui in tantum sæviunt, intra viscera concludere omnino tutum non est ; imò nec eosdem lentiores ac flatulentos, qui pituitam viscidam magis referunt. Hinc, enim, deliramenta, atque ipsa amentia ; illinc verò, siderationes magis vel minùs fortes, invadere solitæ sunt. Interim, modus hîc cautè servandus, cursûsque medius inter utrumque tenendus est ; ut omnino via, si quando opus sit infensissima hæcce ejicere, pandatur ; quæ tamen non eatenus patefieri sinatur, ut utiles simul latices illàc effluant.

C A P. V.

Consilia de sanitate tuenda.

UONIAM in lubrico sita est hæc ætas, & sanitate quàm integerrimâ frui optat, dum vires atque anni sinunt, hinc primum oritur monitum ; Nequid, ultra quod natura jubet, juvenes prodigant ; néve futuri prorsus imprudentes hoc ævi spatium percurrant. Siquidem metus est, ne liberaliùs, potiùs quàm parciùs hâc ætate vivatur, quæ non tam obnoxia est parsimonix aut frugalitatis incommodis, quàm hisce, quæ ex venâ divite atque luxu ortum ducunt : Ideoque hîc fræno potiùs quàm stimulis utendum. Nec sanè dubitandum, quin pro modo, quo tunc temporis sive profundant, seu conservent homines naturæ dotes, valetudinem magis vel minùs commodam postea experiri soleant.

Alte-

Alterum, dein, ducitur consilium ; ut citra extremum illum sanitatis tanquam verticem, nisi quando peculiaris aliqua opera aliud suadeat, subsistere velint ; quò pervenire plerisque forte datum est ; ubi verò, securè paucis diu manere licet. Unde neque exercitationes, nec victus usitatus eò ut plurimùm tendant : Nec amor ipse insanus cordi sit. At, si fortè huc usque conscenderint, aliquid protenus demere meminerint ; ac tenuioribus, qualia corpus non adeò repleant, per temporum intervalla contenti degant. Sic, perenniùs ac puriùs fluent latices ; neque in discrimen bona sua inferent. Si quando, autem, ad lautè vivendum obstricti fuerint, semper providendum, ne occludatur janua, per quam recrementa faciliè eliminari possunt.

Proinde, nec ardorem diu tolerare æquum est, at, potiùs, sudore citò iste dispellatur : Nec fatigationem ; ast quiete quamprimùm sublevetur : Neque dolorem quemvis acutum aut gravem ; at mox lenire convenit. Omnia ferè istiusmodi, uti etiam

am appetitus prostratus, aut alvus minimè respondens, in febrim præcipitant.

Tertiò, consulendum, ut de ijsdem, quibus replere se casu contigit, aut appetentiâ quâdam ipsi student, cogitent, quanta, & qualia sunt : An isthæc, quæ ingesta eâ copiâ natura non fert ; an etiam hæc, quæ ad œconomiam corporis turbendam aut evertendam, quicumque sit modus, manifestè tendunt. Etenim facultates esculentorum potionumque eadem habendæ sunt, atque medicaminum ; & pro diversis illorum æquè ac horum, viribus, diutius operantur.

Quamobrem, à noxijs perpetuò corpus liberare prudentis est, ne intus delitescant, atque, non nisi ope morborum supervenientium, digerantur & secernantur.

Quartò, advertere liceat ; facultates istorum noxias, quæ in fluidis corporibus resident, ejusdem ferè generis esse, ac quales palato adblandiuntur, qualésque ad ingenij vim acuendam, animique alacritatem excitandam aptæ natæ sunt ; & quæ, ex-
inde,

inde, sibi met pariter ac sodalibus gratos homines reddere solent. Quorum penè omnium liberiore atque assiduo usu, in hâc ætate constituti subinde periclitantur.

Profectò, stimulis acrioribus aut etiam irritamentis rarò indigent flore ævi fruentes ; attamen plùs iisdem gaudere assueti sunt : Quapropter, vicissitudines interponere eos oportet, qui sani perstare volunt.

Scilicet, naturæ solertiam imitari par est, quæ lassitudinem introducens, ejusque dolorem atque inquietudinem, sibi parentes jubet quieti interdum cedere, somnòque etiam seipsum dedere : Pari, verò, ratione, eosdem, qui crassâ, acri, aut adurente nimis, diætâ usi fuerunt, tenui, molli, ac diluente reficere docet. Quo sanè nonnulli moniti vixêre, alijs non displicentes, sibi interim minimè ingrati.

Quintò, nec tacendum, quòd labores vel exercitationes ad amussim debeant respondere, non modò quieti, sed & ingestorum copiarum perinde atque facultatibus.

Quî,

Qui fit, ut, quò delicatiùs quis vivat, eò minùs ad labores suscipiendos perferendòsque idoneus sit ; utpote qui minus habet, quod tutò decedere possit.

Qui, verò, laboribus assueverit, is ne robur ab illis speret, quæ remedia sunt iisdem solis, qui manuum pedumque operibus eòusque non occupentur. Sicut, è contrà, sanus vix illi sperandus est habitus, qui quotidie vivit, tanquam ad ea tractanda negotiorum genera corpus suum adaptaret, quibus minimè aut rarò se immiscet.

Sextò, si quando pustulæ vel aliquæ aliæ eruptiones in cute appareant, quæ quidem huic ætati frequenter accidunt, eadem ne repellantur : Quæ, sanè, nisi causis penitus sublati, sine periculo disparere non solent. Hinc, enim, febres mali moris accendi non inusitatum est ; quum naturæ, sibi infensissima, quæ aliter perdomando impar est, foris abigenti obsistatur. Unde metus est, ne pessimæ notæ symptomata, huiusmodi febres comitantia, robustissimos quosvis opprimant.

Septimò, naturis quibusdam solennitèr fluit sanguis per vasa hæmorrhoidalia ; qui quidem fluxus non sistendus, nisi causæ ipsius etiam amoveantur. Secùs, latex sanguineus minùs purus gradatim evasurus est, ac vitia, dein, complexurus, ex lentore oneribùsque extraneis contracta, quæ non tollenda nisi ope febrium ; quæque itidem minacia nervorum symptomatica, imò sæpe maniam ipsam referentia, ostendunt.

Quod quidem monitum de cæteris emunctoriorum officia præstantibus æquè intelligendum ; quæ perpetuò observatu digna sunt : Quippe quæ indicia præbent, naturam saltem supervacaneis scatere, si non vitiatis itidem laborat ; ad quæ expellenda suis satis viribus valet. Ideo tamen, quisquis salutis suæ consulat, probè cognitum habebit, quale quantúmque est, quod expendere tutò potest ; ac, dein, hisce rite institutis, humorem quemvis perfluentem tempestivè sisti curet.

Donec certè latebit aliquid vitij, istud exigere satius erit ; commodissimáque est
per

per hæc itinera ratio. Interim, verò, si humor usque fluat, idipsum pro morbo est ; quoniam indicat, quandam quasi mineram esse, unde denuo corrumpantur puri antea latices ; ac, modò id constet, fontes malorum exquirendi, remediâque adhibenda, quæ peccantia ad naturæ leges revocent.

Utile, denique, futurum est, quando-
cunque, per aëris immutationem, repen-
tino frigore meatus corporis occludantur,
ac partes circa thoracem pituitæ crassæ o-
nere laborent, tussique ferinâ excitatâ
opus exscreandi aggrediatur natura, id cu-
rare, ne sicca absque expectoratione ur-
geat tussis ; verùm omnino confestim as-
sumenda mollia ea medicamina victûsque
appositus, quæ naturæ conamina susten-
tent, efficacîaque, ad rejiciendum per
glandes salivales, eadem reddant.

Maximi, profectò, hoc opus est, nostra-
tibus hæc ætate versatis, momenti ; quo-
rum patria tibi opportuna audit ; cui-
que, igitur, occurrendum sedulò : Quo-
niam vulgatum omnibus est, hunc mor-

54 *De Ætate Adulta.*

bum, nisi citò tollatur, rarò curationem commodam admittere ; &, quod præcipuè notandum, tabidos hosce vix unquam animum seriò ad mala sua advertere, nisi postquam propè insanabiles facti fuerint : Adeò ut, quum cunctis, quibuscum versantur, casum eorundem jamjam ferè deploratum esse apertè cognitum sit, ægroti tales sæpe fidem eorum narrationibus non habeant, donec tandem ad medicum se recipiunt, potiùs verecundiâ permoti, ne increduli amicis videantur, quàm, ut à morbo istiusmodi ancipiti periculum effugiant.

Hinc, sanè, frequenter evenit, ut artem medicam perfugium minùs fidum ultimùm experiantur ; quamvis non medicinæ, sed suæ ipsorum securitati, aut ejusdem monitorum negligentia, tantùm debeatur, quòd medici successu careant. Verique simile est, quòd hicce affectus, qui florētissimos medióque vigore positos invadit, incautos inani spe decipiat, eò quòd vim deperditam minùs sentiant, minúsque ideo metu mortis instantis præoccupentur : Quos, ergo, idem nec opinus è medijs coætaneis adhuc juvenibus, inter gaudia,
ævi que

ævique sui præclara & vix ulli fastidita
tempora, præmaturè abripit.

Quò magis, verò, dolenda sint funera
quæque ex juvenibus tabidis apparata ;
eò utilius videbitur, illud monitum ad-
vertere, quod tibi statim ineunti succur-
rendum voluit.

C A P. VI.

De analogia inter affectus huic ætati accidentes ratione originis.

U A N Q U A M ætas adulta varijs infestetur morbis, in quos naturâ suâ proclivis videtur; isti tamen analogiam quandam inter se habent; dum ex stirpe non prorsus alienâ provenientes, diversis eam modis, aliâsque atque alias corporis partes afficiunt.

Distribuuntur, autem, isti ab Hippocrate in duas classes, secundum ordinem, ævique tempus, quando exoriri soleant. Prioris ordinis temporisque * enumerantur, sanguinis spuitiones; tabes; febres acutæ; comitiales, & alij morbi, maximè verò prædicti: Posterioris, † anhelationes; pleu-

* 'Aφop. T. III. 29.

† 'Aφop. T. III. 30.
ritides;

ritides ; peripneumoniæ ; lethargi ; phrenitides ; febres ardentes ; alvi profluvia diuturna ; bilis sursum ac deorsum effusiones ; dysenteria ; intestinorum lævitates ; hæmorrhoides.

Analogia, interim, servatur ratione originis, vel durationis, sive itidem modi temporisque, quo afficiunt, aut etiam sedis, partiumque aut organorum exinde læsorum.

Quod attinet, autem, ad originem, hi debentur vitijs sanguinis, quem natura hæc ætate elaborat, exaltâtque, quantum licet, ad puritatem summam : Quî fit, ut nullam crassiorem viscosioremque materiam in eodem latice exuperantem ferre possit : Utpote quæ prohibeat, ne totus percaleat, inque rivos tubulorum capillarium haud ægrè deducatur, atque vires musculis impertiat, organisque, tam quæ ad vitam, quàm quæ ad sensum & rationes percipiendas pertinent. Itaque, necesse est, ut cunctæ protinus viæ aperiantur, cunctaque repagula submoveantur, quæ angustissima ubivis corporis itinera latici sanguineo obstruunt.

Quapropter, subtiliore opus est flammâ, quæ pervadat lustrétque antehac impervios minutissimósque canaliculos, quique à primis natalibus ad hoc usque ævi tempus occlusi fuissent. Huic, nimirum, operæ inserviunt, quæcunque vel in victu penetrandi facultates obtinent, aut in quibus ope aëris vel exercitationum roborandi atque animandi potestas sita, elici queat.

Proinde, postquam hisce subsidijs amplissimis interiores corporis viæ augeantur atque impleantur, isthuc totum in speciem rotundiorém pleniorémque dilatatur: Dum latex ille suaviter rubicundus per cutem, ad instar reticulæ textam, vasorumque ora velantem, translucet.

Ex quibus rite dispositis oculos percellit formosus ille totius ornatus, gratúsque color; maximéque in ore pulcherrimus decus subridet, summæ sanitatis flos; qui amorem spectantibus accendit, quique oculos omnium ad sese attrahit.

Atque

Atque ita, nequid vitij minùs subactum in quovis corporis angulo lateat, duræ adhuc compages intus naturæ non obediētes, igne hoc superveniente liquefcere, & in teneros mollésque liquores abire : Qui flammarum hinc liquidarum naturam referunt ; necnon interdum etiam corporis solidiora solvunt ; interdum &, ignibus pabulo idoneo fuscitatis, partes nobiliores atque ipsas tandem vitales absumunt.

Hinc, autem, si sanguis eòusque attenuari contigerit, per os expuitur, & interdum non ultrà procedit, verùm, copiâ imminutâ, paulatim flamma exstinguitur : Illinc, interdum, spuitio lento progreditur passu in ipsam tabem ; unde frequenter evenit, ut illa hanc prænunciet.

Quòd si, verò, fomes alius delitescat, neque exolvi possit, alijs interim extrinsecus urgentibus, febris accenditur ; quæ quidem hâc ætate acuta esse solet ; utrùm ea judicari citò possit, atque exinde revertatur sanitas ; vel in mortem, medicinæ non cedens, desinat.

At

At si, dum id operis tranfigit natura, reliquiæ maneant viscosiores, quæ minùs inflammabiles evadunt, alicubi canaliculorum sitæ, atque adeò obsistentes motui sanguinis, ut circulus ejusdem liberior impediatur, isque ægrè absolvatur; nervi jam in auxilium vocantur, ac paroxysmis morbi comitialis correpti, hanc materiam egerere nituntur.

Cujus, sanè, affectûs gradus quamplurimi notantur, pro vario istius materiæ obsistentis ingenio, ac prout ista sedem magis minùsve à rivis canalibûsque patentioribus vel amplioribus remotam obtinet.

Cui accedit etiam natura ægri, quæ crebriùs hisce paroxysmis corripitur; iisdemque magis læditur; quæque loca, propter debilem nervorum texturam, viti-osis hisce commoda exhibet: Utpote quæ ejusmodi affectibus priùs obnoxia fuerit.

Quapropter, & cæteri affectus istiusmodi frequenter infestant; qui tamen affinitatem quandam cum hisce nominatis præ
 se

se ferant, atque ex ijs probè intelligi queant.

Posterioris, itidem, qui sunt classis affectus, analogiam ratione originis inter se habent. Siquando, enim, glutinosa ac tenax materia ex alimentis minimè digestis sanguinem, accedente externo ambientis aëris (qui faveat) statu, eòusque onerent, ut per pulmonem tramites ægrè referentur ; anhelus fit iste pulmo.

Respondet, autem, morbus iste affectibus reliquis tum pleuritidi , tum peripneumonix ; qui omnes eidem malo sæpe ortum suum debent.

Hosce insequitur lethargus, ubi, nervis oneri viscido succumbentibus, memoria elanguet : A cujus tamen fonte non longè abest phrenitidis origo : Quamvis inibi mens ipsa delira, aliter, quàm par est, judicet, ac violentiùs æquò extra se rapi videatur ; quæ quidem in lethargo concidit, & vix aliquid sese dignum profert.

Quum

Quum ætas jam constans ad supremum sanitatis fastigium assurrexerit, ardori pariter opportuna est, si quando, ex alimentis validissimis, quæ difficilia coctu sunt, fomitibusque, qui robustioribus pabulo sunt, excandescat febris. Etenim, dum quotidie hisce succis ardentibus expleatur corpus, nil miri, si per glandes intestinorum viâ communi rejicere, (conspirantibus ad id ipsum peragendum aëris tempestatisque anni viribus) superflua conetur potens natura; nec, si vegetantium succi, jam solem æstivum passi, bilem exacuant: Quæ, deinde, per utramque portam inferiorem æquè ac superiorem, prorumpat. Quâ quidem ratione intestinorum tunicam tenerrimam tutari nititur, ac simul cavere, ne totus sanguis communi incendio exolvatur.

Quinetiam, ipse sanguis ingestis acribus sæpe attenuatur, adeò ut per intestina trans-
eat, urente nimirum eadem dolore: Nec, profectò, absimilis videtur istius affectûs origo; qui eò aliquando exurgit, ut nihil con-
tineant

tineant intestina ; verum, quasi lævigata essent, alimenta cruda isthæc prætereant.

Tum, demum, ad levandum viscido onere sanguinem, vix circumfluum, ac simul ad opem nervis ferendam se accingit natura, & deorsum aliquando per vasa hæmorrhoidalia portam aperire nititur : Ex quo acria tubulos ipsos atque eorundem ora rodentia, non sine molestiâ ac dolore nonnunquam sævienti, vacuentur.

Quantumvis, scilicet, diversa appareat affectuum istorum congenerum facies, analogia tamen eatenus inter hosce intercedit, quatenus ab origine haud dissimili pendent, & causis cognatis editi videntur.

C A P. VII.

*De analogia affectuum ratione
durationis.*

PROXIMUM est, ut in durationem morborum, quâ ratione seu breves iidem, sive longi haberi debent, inquiramus. Brevitas, autem, sive diuturnitas eorundem, ex materiæ peccantis copiâ, ipsiusque tenacitate, non sine ratione habitâ ad viscerum firmitatem vel debilitatem, æstimari potest. Nonnunquam etiam & sedes attentionem meretur; quæ quidem angusta vel ampla sit, propiorve, vel remotior ab emuncto-rijs commodis.

Quum materiæ tenacis copia, quæ discernenda est, vasa ac viscera obsideat, vix sperare est, ut brevi sanitas restituatur; quippe quæ non nisi paulatim comminui
atque

atque rejici possit : Quamvis, integris æg-
rum viribus & firmo simul viscerum tono,
citiùs id operis exequi queat natura ; sicut
è contrario, idipsum plus temporis exigit,
ubi infirmitas subest, aut aliquid aliud im-
pedit, ex parte loci alicujus, ubi istud viti-
osum resideat, quò minùs celeriter per
destinatas naturæ vias eliminetur.

Quòd si inclusa fuerit tam arctè materia,
ut non nisi per abscessus internos porta de-
tur ; donec isti maturuerint, expectandum,
priusquam spes morbi solvendi afferatur.

Est etiam, ubi nobiliore in parte resi-
deat, propiùsque vitæ sensûsque fontes si-
tus sit iste fomes, atque ubi vix sine peri-
culo imminente abscedere liceat.

Hiscæ quidem præmissis, intelligere est,
quænam ferenda sit sententia de diuturnis
acutisve morbis ; & quâ fiat, ut suspicio sem-
per mali latentis medentibus hinc oboria-
tur, quando levamen ultra solitos tempo-
ris terminos differatur ; illinc, quando af-
fectus quivis maturiùs dispereat, quanquam
cæteræ ægrorum res, quæ æquis passibus
comi-

comitari debent, non eò usque proceſſerint : Sicuti, ex adverso, quàm æquum sit bona omnia prænunciare, quandocunque nec celerius, nec diutius, quàm morbi natura ferat, convalescere ægri videantur.

Itaque, qui morborum leges intuens tempus nôrit debitum, atque ad hanc normam perpetuò examen instituit, næ ille solus prænosendi, exitum vel salutarem vel infaustum, facultate præditus videtur.

Quamobrem, dum ea respicimus, quæ ad morbos recensitos pertinent, duratio quidem variâ esse constat, prout isthæc singula, quorum meminimus, indicia fiant, ex quibus, morbum vel fore longiorem vel breviorẽ, colligi queat.

Esto, igitur, sanguinem quemvis expuere ; si pleniorẽ quasi rivo is effluat, notum est hunc morbum non diu duraturum. At, si guttæ aliquot exscreentur, longus iste affectus fieri potest, modò copia larga sanguinis superflui adsit ; atque etiam, si vitio aliquo in hærente idem nimium attenuetur ; vel, quod non infrequenter acci-
dere

dere solet, aliquid obicis infigatur, unde sanguis tanquam vi prorumpere & exilire contigerit. Quale quoddam sanguini, quando lentus aliquis fomes circulo ejusdem alibi impactus fuerit, accidere consuevit.

Quoniam, verò, sanguinis spuitio tabis sæpe prænuncia est, ad eandem proximè accedendum : De quâ sanè pari ratione constabit, festinètne, vel lentiore passu progrediatur ; nimirum, ex magnâ vi, aut ejus exiguitate, quod corpori decedit. Cui quidem si superveniat febris, multò celerius ad terminum pervenit.

Quin & febres acutæ priori hujus ætatis stadio invadunt, dum sanguis exardescat, isque, in quo continetur fomes, qualis facilius flammam concipit : Quæ, itidem, non diu durent, usque dum in posteriore stadio ætas firmata fuerit, ac, dein, ijs febribus opportuna fiat, quibus accensus ignis gravius excandescat.

Interea, patet, morbum comitiales longum interdum fieri : Quoniam non solum ex viscidâ materiâ conflare solent ista repa-

gula, quæ huic morbo dant natalitia ; sed & intimos nervorum plexus obsident, prope ipsam primariam vitæ æquè ac sensus sedem ; cujus utriusque, durante istius paroxysmo, functiones læduntur, sensus verò ad tempus abrogantur.

Quod ad durationem, autem, posterioris morborum classis, iidem breviori aut longiori temporis spatio solvuntur, quò plus vel minus oneris per singulos egerere conetur natura : Quippe qui, tanquam luctantis, nonnunquam etiam penè oppressæ, naturæ indicia æstimandi sunt ; quæ ideo, dum minæ ejusmodi intententur, præsentia adhibenda esse remedia ipso angore moneat.

Propterea, quum de anhelatione scribat Cælius ; * *Quæ ex profundo frigore sequitur patientis spirationis difficultas, frequenter natura celerior, magis quàm tarda ;* subjicit tamen paulo pòst ; *Differt autem hæc passio à peripneumoniâ, quòd neque cum febribus necessariò fiat, & semper tarda esse videatur.*

* Morb. Chron. L. III. c. 1.

Qui, igitur, de hoc morbo inter chronicos agit.

Ubi, quidem, diversitas ex vehementiâ affectûs nascitur, quæ pro varijs causis brevius vel diutius durat. Quemadmodum sequentibus Celsus * distinguit; *Omne in difficultate spirandi consistit; sed hæc, dum modica est, neque ex toto strangulat, dyspnoia appellatur: Cum vehementior est, ut spirare æger sine sono & anhelatione non possit, ædypna: Cum accessit id quoque, ne nisi rectâ cervice spiritus trahatur, opisthopteria.* Ex quibus id, quod primum est, potest diu aliquem trahere: Duo insequentia acuta esse consueverunt.

Quî fit, ut spirandi difficultas ætatis vergentis propria naturâ suâ affectio sit; anhelatio verò, consistentis.

Idem etiam in pleuritide obtinet; de qua re audiendus † Cælius; *Frequentat hæc passio in senibus magis quam juvenibus. Tussiculosa enim atque frigida senilis est ætas: quo intelligimus profecto, hanc passionem pue-*

* L. iv. c. 4.

† Acut. Morb. L. ii. c. 13.

70 De *Ætate Adulta.*

ros *difficulter incurrere.* Qui & paulo post subjungit ; *Est præterea passio acuta, atque celeris ac vehemens.* Quibus verbis hic auctor videtur indicasse, hunc morbum potius ad posterius ævi spatium, quàm ad prius, quando de juvenum affectibus agatur, nedum ad puerilem ætatem referendum esse ; qui & de eodem præsertim intelligendus, quatenus ex frigore initium est.

Ea, interim, dilucidius more suo tradit * Celsus ; *Interdum id. malum [vehementes scilicet in lateribus dolores] intra dolorem est, isque modò tardè, modò celeriter solvitur : Interdum ad perniciem quoque procedit ; oriturque acutus morbus, qui πλευριτις à Græcis nominatur.*

Peripneumonia, quæ insequitur, juxta † Cælium est *passio generaliter acuta ;* quæ & Celso ‡ *vehemens & acutus morbus* dicitur : Isque certè eò magis, quò propius ad typum assurgit. Ex quo duratio brevior vel longior habenda est.

* L. iv. c. 6. † Acut. Morb. L. ii. c. 27.
‡ L. iv. c. 7.

Porro,

Porro, quod attinet ad durationem, lethargus ad prædictos affectus analogiam servat. Id * quoque genus acutum est, & nisi succurritur, celeriter jugulat. Videlicet, Hic † [lethargo nempe correptus] in septem diebus moritur. Si verò has effugerit, sanus evadit.

Soranus ** pressuram celerem vel acutam cum acutis febribus [hoc est, Lethargum] frequentare, inquit, in senibus. Siquidem aprior sit sensuum difficultati atque demersioni ipsa quoque senectus : At, sanè, vix acutis febribus. Quare, autor ille, senectute posterius etiam hujulce ætatis stadium complecti, videtur.

Phrenitis quoque †† acuta & in febre est; ideoque, Cælio *†† distinguente, phrenitici afficiuntur febribus acutis vel celeribus, furiosi verò, tardis. Historia phrenitici apud ††† Hippocratem extat, ubi æger die quartâ

* Cels. L. III. c. 20.

† Περιήρσων. L. II, 63.

** Apud Cælium, Acut. Morb. L. II. c. 1.

†† Cels. L. III. c. 18.

*†† Acut. Morb. L. I. c. 5.

††† Επιδήμ. L. III.

72 *De Etate Adulta.*

mortuus est ; altera, * ubi decimâ octavâ die morbus remiserit.

Febres, itidem, ardentes eandem, ratione brevis durationis, analogiam servare palam est.

De alvi profluvio, quando diuturnum esse coeperit, hæc Celsus ; † *Uno die fluere alvum, sæpe pro valetudine est ; atque etiam pluribus, dum febris absit, & intra septimum diem id conquiescat.*

At, verò, bilis fursum ac deorsum effusio minime in longum duci solet ; *Ista ‡ denique acuta atque celerrima passio esse à veteribus memoratur, ut nunquam in secundum veniat diem.*

Dysenteria longior vel brevior esse consuevit, prout magis vel minus vehemens, ac prout continua est, vel subinde remittere solet. Ideoque, juxta ** Cælium, est

* *Επίδυμ.* L. vii.

† L. iv. c. 19.

‡ *Cæl. Acut. Morb.* L. iii. c. 20.

** *Morb.*

Chron. L. iv. c. 6.

difficile celer, frequentius tamen tardans passio.

Itaque, observante * Celso, longo tempore id malum, quum inveteraverit, aut tollit hominem, aut, etiamsi finitur, excruciat.

De Lienteriâ similiter Celsus; † Id interdum agros trahit, interdum præcipitat.

Hæmorrhoidum fluxûs eadem ferè ratio est, atque aliûs cujusvis sanguinei. ‡ Ovis, enim, hisce venarum justò largiûs inanitis, habitum in aquam subter cutem resolvi contingit, & affectos infelicitè contabescere. Periculum, verò, est etiam ne largum sanguinis profluvium accidat; quemadmodum ne idem in totum supprimatur. Atque, monente ** Celso, in quibusdam parùm tutò supprimitur, qui sanguinis profluvio imbecilliores non fiunt. Itaque, imbecillitas statuenda est norma præcipua; secundum quam vel diutius fluere sanguis sinendus est, vel citiùs sistendus.

* L. iv. c. 15.

† L. iv. c. 16.

‡ Æginet. L. iii. c. 59. ex interpretatione Guinterij.

** L. vi. c. 18.

C A P. VIII.

*De analogia eorundem ratione modi
temporisve quo afficiunt.*

UINETIAM, ad affiendi modum advertere illi videbitur, quisquis inter morbos hosce analogiam probè addiscet. Huc, autem, spectant antecedentia, nec non ista, quæ ipsos affectus comitantur aut insequuntur. Nimirum, utrùm dolor spuitionem sanguinis præcesserit, qui post ipsam lenitur : An tussim comitem habuerit ; atque, an rigore correptus fuerit ; aut, sine his, & similibus, gravantibus vel levantibus, purus sanguis tanquam ore efflueret.

Rursus, de tabe quærere est ; utrùm absque tussis molestiâ, sudoribusque copiosis, aut exacerbatione recurrente, corpus emaciatur ; an quotidie urgeat ardoris accessus, ac, dein, sudore postea diffuat tabidus. An,
itidem,

itidem, sputio sanguinis prægressa fuerit ; & ;
modò tussis sicca abfuerit, quale exscreet
sputum.

Similiter, de feбри acutâ, siquando invadat, dispiciendum, utrùm exacerbetur, remittâtve, vel etiam sic desinat, ut ex toto sequatur integritas : Quæ symptomata dominantur ; & quî respondent excreta. Quæ quidem adeò utilia sunt cognitu, ut, hisce neglectis, auspiciatò methodum mendi proponere non liceat.

Quo, igitur, in genere remedia efficacissima spem frequenter fallere videmus ; propterea quòd, ratione horum minimè habitâ, intempestivè usurpari contingat : Unde, febris accessionem, cui tollendæ aliter paria essent, in præsens quidem suppressant ; ultimùm, verò, faciant, ut radices ipsa altiùs agat ; quæ, dein aliorum induere morborum habitum cogatur : Ex quo, sanè, seges eorundem nova, naturæ incognita, ægrotum obsidet. Quî tandem fit, ut ex unicâ feбри acutâ, destinatâ à naturâ ad onus sanguinis excernendum, jam aliàs atque aliàs larvati plures exoriantur affectus

76 *De Ætate Adulta.*

affectus diuturni ; qui, quantumvis longum temporis spatium afflictarint, feliciter demum tolli nequeunt, nisi per consuetas vias sanguinis itinera repurgando.

Morbus, autem, qui * comitialis vel major nominatur, hoc modo afficere solet ; Homo subito concidit, ex ore spuma morven-
tur ; deinde, interposito tempore ad se redit,
& per se ipsum consurgit. Modò cum disten-
tione membrorum, aut nervorum prolabitur
aliquis, modò sine illâ.

Rursus ; † In quo [morbo comitali] ab una parte corporis venientis accessionis sensus incipit, optimum est à manibus pedibusve initium fieri ; deinde, à lateribus : Pessimum inter hæc, à capite. Postea dein subjicit ; In eodem morbo, si simul totum corpus afficitur, neque antè in partibus aliquis venientis mali sensus est, sed homo ex improvviso concidit, cujuscunque is ætatis est, vix sanescit : Si, verò,

* Cels. L. III. c. 23.

† Idem L. II. c. 8.

*aut mens * læsa est, aut nervorum facta resolutio, medicina locus non est.*

Hippocrates, ex cujus operibus Celsiana hæc desumpta sunt, excipit quidem illos, quorum mens mali aliquid habuerit, aut si quis fideratus factus fuerit : Cujus rei causam exponit ; quoniam hæ atrabiliarie emotiones non sunt conducibiles : Aliæ verò, quæ ad infernas partes convertuntur, omnes bonæ sunt. Longè verò optimæ & hæc sunt, quæ sunt sanguinolentissimæ.

Siquid, enim, abscedat secundum loca corporis inferiora, morbum istiusmodi solvere poterit. Quod, sanè, in primâ ætate sæpius videmus, dum insultus hujusce morbi definant, pustulis alicubi sese ostendentibus.

Veruntamen, & altius inquit in hujusce affectûs naturam, dum plura alia

* Προβήτιμ. Β'. Πλὴν ὅσον αἱ φρένες τι καὶ οὐκ ἔχουσιν, ἢ εἴ τις ἀπόπληκτος γέγονεν αἱ μὲν γὰρ μεταγχομαι αὐταὶ ἐκστάσιες ὁ λυσιτελέες. Αἱ δὲ ἄλλαι, αἱ ἐς τὰ κάτω τρεπόμεναι, πᾶσαι ἀγαθαὶ ἄρισται δὲ καὶ ἐνταῦθα πολλὰ αἱ αἱματηρόταται.

78 *De Ætate Adulta.*

symptomata recenset ; quibus omnibus, morbum antea factum fuisse, scire oportet, præ his universis. Et plurimi, qui pueros educant, si interrogentur, confitebuntur ; quosdam verò etiam res latet, negantque se scire, tale quicquam factum fuisse.

Nempe, quando morbus iste cum alienis symptomatis jungatur, licet insultu ætate adultâ urgeant, forsan tamen radices in puerili egit ; atque exinde, sub aliâ specie posthac vires exerit. Pleraque, autem, quorum meminit, symptomata, ejusmodi sunt, quæ nervosum genus afficiunt, aut quæ corpori solent accidere indies crescenti ; dum vias minutissimas aperire opus est, ut latices subtilissimi totum pervadant ; utque in latitudinem, quam justus vigor requirit, eadem amplientur.

Hinc, analogia quædam conspicitur inter morbum comitalem, eosque nervosi generis affectus, qui ante maturitatem observantur : Adeo ut, siquâ ex parte minùs habile esset nervorum systema, vel, quod iisdem infensum esset, per abscessus, vel propria ejusmodi emunctoria, rejici non posset,

posset, jam tum adultis morbus hicce superveniat. Ideo, verò, Cælius, * ephialten esse hujusce *tentationem*, scribit.

Quinetiam, præter ea, quæ morbo huic ad summum perducto accidunt, casum nimirum subitum cum spumante ore, plurima enumerantur symptomata, quæ communia sunt aliorum nervosi systematis affectuum; atque igitur, licet caducus iste morbus majoribus annumerandus sit, quibusdam tamen minoribus secundum plura haberi debet.

Inter illos, autem, anhelatio sæpe nascitur, ac, dein, suspiria edunt eadem affecti. Ubi, igitur, discernendum istiusmodi affectum, cui naturæ nervæ frequenter obnoxia sunt, ab illo, qui ab onerato sanguine rivos premente, lateraque vasorum distendente, ortum ducit. Quod, sanè, licet, advertendo † *dolorem in pectore præcordiisque, interdum etiam in scapulis; qui modò decedit, modò revertitur; adhuc etiam accedentem tussiculam.* Quæ, iti-

* Morb. Chron. L. ii. c. 3. † Cels. L. iv. c. 4.
dem,

dem, * *tussicula nunc arida, nunc uvida, cum sputis tenuibus & spumosis, aut crassis & viscosis, & sudoribus, & calore morbo, atque pulsu humili.* Maximè, verò, ex pulsu dignoscitur; qui vix unquam fallit, quodcumque quærat de morbi genere; utrum nervi præcipuè, minùs verò sanguis, afficiantur. Quò spectant & comitantes nervosi generis affectus, eaque, quæ antecesserint, ad naturam ægri comparata: Idipsum quoque plurimùm confert ad hujus rei notitiam; an, † *ex initio generatur, an, ex quibusdam perfectis irruit passionibus.* Quod quidem eò magis attentionem meretur, quò accuratius ista ab Autore ‡ laudato tradantur; Gravari, atque premit hæc passio magis mulieribus viros, & juvenibus ** *senes, atque pueros, & durioribus naturâ corporibus tenuiora, hyberno atque nocte magis, quàm die vel æstate.* At si gravior impetus superpositionis fuerit, ora ægotantium livescunt, & quidem, excluso per nares humore mucilento, relevantur, at-

* *Cel. Morb. Chron. L. III. c. I.* † *Cel. ibid.*
 ‡ *Ibid.* ** *Quî intelligendus Cælius, de senibus loquens. v. cap. præced.*

que præfocationis metu, quod non aliter cedit,
etiamsi per oculos lacrymarum fuerit fluor.

Anhelatio, verò, analogiam ad pleuritidem habet; quippe cui simul accedit spirandi difficultas, tussis, dolor usque ad jugulum & præcordia pertinens;

† In stomachi lateribus (vel, secundum Soranum, interioribus lateris partibus) vehementes dolores esse consueverunt; Et per tussim exscreatur, si tolerabilis morbus est, pituita; si gravis, sanguis. Interdum etiam sicca tussis uest, quæ nihil emolitur.

Quin & de tussi ac dolore expressius hæc Paulus; ** Tussis aliàs sicca, cum & crudus morbus significatur; aliàs cum sputo, quod humoris, qui morbum facit, index est. Rubrum siquidem & suberuentum editur, cum sanguis superat; Flavum verò, & subpallidum, cum flava bilis: Quemadmodum, rursus album & leviter spumofum, cum pituita: Ob melancholicum verò succum, nigrius.

* Æginet. L. iii. c. 33. interpr. Guint.

† Cels. L. iv. c. 6.

‡ Apud Cælium, Acut.

Morb. L. ii. c. 13.

** Ibid.

82 De Ætate Adulta.

Hicce dolor punctorius adest. Subjicit etiam ;
Pulsus durus & serra modo inaequalem ob-
tinere.

Insignis, profectò, & planè quasi ad vi-
vum delineata est Cæliana * hæcce pleuri-
tidis imago ; ubi varius afficiendi modus
accuratissimè depingitur, secundum morbi
tempora ; ac, tempora ; ac, quando in
deterius ruat, adauctis sævientibusque sym-
ptomatibus, & ipsis demum adurentibus ;
atque, ubi immutationem ac transitum se-
cretorum in alia notat, prout morbus in-
gravescit. Qui quidem locus integer ei
inspiciendus, quisquis exquisitè hujusce
morbi morem callere velit.

Hactenus pleuritis vera ; quæ verò se-
quuntur, non ideo omittendæ, quoniam
easdem frequentius videmus ; Quibus †
pleuritides ex musculorum exteriorum inflam-
matione creantur, quæ propriè pleuritides non
sunt, ijs cum eo quòd sint sine tussi, sine sputo,
ac sine pulsûs duritie, ad manûs tactum locus
affectus indolescit.

* Acut. Morb. L. II. c. 14.
Paulum Æginetam, ibidem.

† Apud
Sicuti,

Sicuti, verò, anhelationi aliquatenus similis est pleuritis; ita etiam ab eadem (Cælio * docente) celeritate discernitur, & febris atque dolore. Siquidem illa tarda sit, & sine febribus, aliquando etiam sine dolore.

Quod ad tempus, autem, attinet, ferè commune est anhelationi ac pleuritidi: Quippe quæ † frequentat etiam hyberno, magis quàm autumnī, tempore, quod hyemi vicinatur.

Proximè agendum de modo, quo peripneumonia afficit; quæ inter morbos pleuritico congeneres agnoscitur: Quomodo nonnunquam fiat, ut ‡ pleuritis in peripneumoniā migret. Peripneumonix verò, ** hæc conditio est. Pulmo totus afficitur. Hunc casum ejus subsequitur tussis, bilem vel pus trahens; præcordiorum totiusque pectoris gravitas, spiritus difficultas, magnæ febres, continua vigilia, cibi fastidium, tabes. Id genus morbi plus periculi quàm doloris habet.

* Acut. Morb. L. II. c. 17.

† Apud eundem, Acut. Morb. L. II. c. 13.

‡ Kwan.

Πρόγνωσις.

** Cels. L. IV. c. 7.

Quin imò, Cælius * hanc migrationem sequentibus verbis describit ; *Intelligimus eos, qui in augmento pleuritica constituti passionis, proni atque faciles in peripneumoniam videntur ; quum cæteris omnibus pejorantibus signis atque in magnitudinem extentis, solus dolor minuitur, atque jacendi positio, ex parte faciliior ac levior supina ægro fuerit visa ; aucto genarum rubore ; conductu etiam superciliorum è medio vehementer, tanquam in mæstitudine constitutis, oculorum attestante fervore.* Dein, postea asserit ; † *sed in peripneumoniacis totus tumet pulmo, nec ullus tamen sequitur dolor.*

Præterea, alii subjiciunt plura circa afficiendi modum, qualia sunt ‡ *distensio pectoris, tumor & magna repletio faciem occupans, materiâ sursum ignis instar impetum faciente.* Male itaque in his rubent, oculi intumescunt, supercilia deorsum nutant ; tunica oculi ceratoides in pinguedinem languescit. Cum vera signa ad æstum flagrantiozem declinare vi-

* Acut. Morb. L. II. c. 15.
Morb. L. II. c. 16.
vertente Guinterio.

† Acut.
‡ Ægin. L. III. c. 30.

dentur,

dentur, pulmonis inflammatio erysipelatis naturam recipiens; subesse existimabitur.

De quibus sanè Cælius tam fusè agit, ut vix quidquam accuratam illius diligentiam prætereat: Quorum quidem recapitulatorem neque hic loci omittendum; * *Etenim prædicta, quæ peripneumoniam designant, vel concurrentia complent, sunt hæc, febres acutæ, spirationis celeritas, ac difficultas, tussicula, atque sputorum varia emissio, gravatio sine ullo dolore, aut cum parvo, præfocationis sensus.*

Itaque, ad acutam adeò morbi hujusce vehementiam quadrat Cælij † observatio; Afficiuntur juvenes magis, atque ætatis mediæ; at senes, vel pueri, vel mulieres difficilè. Idque ‡ hyeme potius quàm cæteris anni temporibus.

Lethargus ** phrenitico contrarius morbus est: In hoc difficilior somnus, prompta ad om-

* Acut. Morb. L. II. c. 26. † Acut. Morb. L. II. c. 25. ‡ Aëop. T. III. 23.
** Cels. L. III. c. 20.

86 De Ætate Adulta.

nem audaciam mens est ; in eo marcor, & inexpugnabilis penè dormiendi necessitas.

Vocatur * lethargus à consequenti passioni oblivione : Græci enim λήθη oblivionem vocaverunt, ἀγία vacationem, quam corpori atque animæ ingerit vis supradictæ passionis.

Et est comparatione gravior phrenitide, non aliter quàm negatus in toto visus, ab ex parte impedito ; vel silentium, ab impedita loquutione ; aut surditas, ab auditus falsitate ; vel hebetudo sensuum, à difficultate.

Denique, phrenitici sæpius in lethargiam venerunt ; ut, declinante lethargia, aliquando è contrario, lethargi in phrenitim. Quorum haud rariùs ex supradictis prima contingunt.

Siquidem facile periclitantes passionis magnitudine in pejorem deveniant ; difficile autem in periculis bona locum accipiunt.

Quod verò ad afficiendi modum singulariter pertinet ; † semper cum difficultate

* Cæl. Acut. Morb. L. II. c. I.
ibidem.

† Cæl.
sensuum

*sensuum atque febribus hæc intelligitur passio. Quæ quidem febres acutæ, ac vehementes, & sæpe continuæ, ac difficilè ad superficiem corporis ascendentes; sive * dimissionibus intercapedinatæ sunt.*

Quod ultimum tam frequenter accidit, ut *Tharrias* † *quidam*, *accessionis esse id malum* [scilicet dormiendi necessitatem] *dixerit, levatque cum ea decessit.*

Hujus, itidem, affectûs morem graphicè depinxit autor ‡ sæpe laudatus; cujus de fonte huc derivare, ultra quod instituti hujusce ratio postulat, vix licet.

Porro, *Lethargus*, observante *Paulo*, ** *peculiarem quandam constitutionem obtinet; supervenit comitialibus.*

Lethargum, autem *frequentare in senibus*, inquit *† *Soranus*: De quâ re, quum de duratione agebatur, dictum fuit.

* Idem *Acut. Morb. L. II. c. 3.* † Apud *Celsum L. III. c. 20.* ‡ *Cæl. Acut. Morb. L. II. c. 3.* ** *L. III. c. 9.* *† Apud *Cælium, Acut. Morb. L. II. c. 1.*

Febribus hæc ardentibus superveniunt, docente Paulo * (qui ex Oribasio desumfit) juxta Guinterij versionem; *Arida lingua, aspera & nigra, ventris roſio, dejectiones pallide, ſitis vehemens, vigiliæ, nonnunquam etiam delirium.*

Ubi notandum, quòd Guinterius emendet unicam vocem, dum legendum ille contendit, *τραχεῖα* pro *παχεῖα*: Non, enim, ait ille, *crassa lingua, sed aspera vel scabra dicendum est.* Verùm, in voce *παχεῖα* ſenſus eſt plenior; ſcilicet, qualiter lingua in febribus ardentibus non modò aspere- tur, ſed & quaſi glutinoſis humoribus inferciatur; unde nonnunquam uſus ejuſdem difficilis redditur. Quemadmodum apud Hippocratem † repertum eſt, *τῆς κεφαλῆς τὸ δέρμα παχὺ καὶ ἐρυθρόν* eodem modo lingua crassa, vel denſa, & nigra appellari poteſt.

At, ſi adeò pervicax ſit morbi fomes, ut nequicquam eundem egerere aggrediatur natura per dejectiones, diuturna hinc alvi

* L. II. c. 29.

† Περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν.

proflu-

profluvia, quibus * supervenit sæpe dysenteria.

Proximus, verò, morbus, ubi bilis sursum ac deorsum effunditur, tantà sæpe cum vi invadit, ut æger vel minimâ morâ periclitetur.

Dysenterici eo modo afficiuntur, quo intus exulcerati : Quî fit, ut † cruor manet, cum quibusdam quasi mucosis ; interdum simul quedam carnosæ descendunt. Solet autem interdum putris sanies, pessimique odoris descendere ; solet & interdum purus sanguis profluere.

Cui quidem supervenit ‡ lævitas intestinorum, quæ ex torminibus oritur ; quâ continere nihil possunt, & quicquid assumptum est, inconfectum protinus reddunt.

Hæmorrhoides, quando sanguinis largum accadat profluvium, vel quando in totum idem supprimatur, vel, si quando dolorem intus movent, nihil autem excernunt, pro morbo habendæ sunt.

* 'Αφop. T. vii. 75.

† Cels. L. iv. c. 15.

‡ Cels. L. iv. c. 16. 'Αφop. T. vii. 76.

Proinde, in universum, simili ferè ratione horum affectuum causas submovere conatur natura ; prout, scilicet, vitiosa quævis materia, has vel illas partes obsidens, per emunctoria commoda viasque peculiare eliminari potest.

At, si natura illiusmodi operæ impar fiat, ipsa protinus succumbit ; utrum id accadat, propterea quò debiles sint nixus, aut quò copiosius, crassiusve vel viscidius sit id quod peccat, aut etiam facultatibus exitialibus dotatum ; sive, itidem, quò mali aliquid delitescens fixum hæreat, impediâtque, quò minus feliciter cedant ejusdem conamina : Ac, dein, vel insequitur lethum, vel aliud valetudinis incommodæ genus, unde non rarò diuturna infirmitas nascitur, quæ vix unquam solvenda est.

Atqui, ex adverso, modò eadem successu non careat, frequenter sanitas, igne jam probata, reverti, atque exinde magis confirmari solet.

C A P. IX.

De analogia eorundem ratione sedis partiumque aut organorum exinde læsorum..

U O D ad morborum sedem attinet, ubi imprimis causæ horum resident, analogia conspicitur, eò quòd ad partes respirationi inservientes, iisdemve conjunctas ea referri possit; aut, saltem, ad easdem, quæ ipsis emunctoriorum vices sustinent. Id quod patet in affectibus, ad prius hujusce ætatis stadium pertinentibus: Patet etiam in prioribus istis, secundæ classis. Ambigitur, verò, de lethargo & phrenitide, uti & bilis sursum deorsumque rejectione.

Attamen in lethargo respirandi organa maximè premi solent; atque exinde fit *

* Ægin. L. iii. c. 9.

192 De Ætate Adulta.

respiratio nimis rara atque imbecillis : Sicut phreniticis, * respiratio magna & rara, cum cerebrum primario afficitur. At, si phrenitis septi transversi, quod Græci phrenas vocant, consortio concitetur, & respiratio inequalis est, & præcordia sursum convelluntur, & multo calore ardent : Sicut ijs, qui ex cerebri vitio insaniant, facies incalescit, & subcruenta est, vena repleta.

Jecur, unde bilis effluit, juxtà situm esse tum demum habendum, quum de conjunctis respirandi organis sermo instituatur. Ex iisdem, sanè, fontibus ortum frequenter sumunt profluvia ista ventris inferioris ; cujus glandes inter alia pulmone pro excretorijs inserviunt ; ac, per quas, quantumvis ulceratas, sanguis cum torminibus profunditur.

Sanguis, itidem, per vasa hæmorrhoidalia excernitur, non sine manifesto partium respirationi dicatarum levamine ; sicut, è contrà, supprimitur, non sine earundem gravamine, aut oppressione.

* Ibid. c. 6.

Hiscæ perpenfis, talis affectuum huius ætatis analogia apparet; ut sedes ipsa hisce fiat, quæ sentiendi ac ratiocinandi, perinde atque spiritum ducendi organis, vitæque ipsius fontibus, proximè licet ab hac vel illâ parte, adjacet: Qualia, scilicet, sunt cerebrum, præcordia, jecur & intestina; quæ primariò ad vitam sensumque sustentandum conducunt, aut ad excernenda ipsis infensa, apta nata sunt. Idcirco, rarius morbi mediocres hoc ævi spatio infestant, nisi easdem naturas, quæ nerveis affectibus obnoxia sunt.

Quapropter, sedes morborum conjunctim cum partium organorumque læsione consideranda est: Adeò ut sanguis, quando quis expuat, non sine vasorum aut rupture aut rosione in mentem veniat. Quomodo ad pulmonem refertur, qui hinc ladi potest; cujus itidem partes frequenter abscedunt.

Unde ultimùm tabem fieri non alienum est. Ad eundem, itidem, modum tabes ipsa, abscessu non sanato, progreditur.

tur. In quo genere periculum notandum est, quod instat, viscere nobilissimo læso, quo, ut vita conservetur, integro opus est.

Ita etiam se res habet in febribus acutis, ad quas pertinet sanguinis motum inordinatum reprimere : Quod quidem fieri vix potest, nisi ad sedem fomitis, ipsiusque vitij remotionem respiciatur. Id, verò, fluuat frequenter per sanguinis rivos, at præcipuè ex viscere quodam, glandibúve obstructis, emanat.

Deinde, in morbo comitiali, systematis totius nervosi ratio habenda est, quod graviter in quibusdam, in alijs (quod sæpius accidit) levius læditur. Cujus igitur initia intueri oportet ; quoniam tantum subest periculi, quando confirmetur in mediâ ætate, ipsaque sentiendi organa dehinc lædantur.

Eodem planè modo & ætate constanti res habet ; si quando anhelus quivis fuerit, illud omnino indagandum, quò usque partes respirationi inservientes lædantur, vel infirmentur ; atque utrùm lentus duntax-

at

at sanguis in causâ sit, cur circulatio intra debitos temporis terminos impediatur, & quare crassa ibi hærens materia tubulos minutissimos facilè pervadere nequeat.

Idem etiam in pleuritide considerandum; quamprimum dolor lateris urgeat; ubi omni arte pugnandum imprimis, ne ad abscessum res recidat, ulcusque suboriatur.

Nec non eâdem ratione in peripneumonijs cogitandum; quibus pròtinus succurrendum, ipsis mali initijs; Quoniam diu id oneris impune ferre nequeunt respirandi organa. Idem fere lethargicis periculum, ex organis sentiendi atque respirandi affectis, imminet: Quibus sanè idipsum majus adest, quò minùs intelligitur, ex ægrorum in somnum propensione; à quo abest querimonia, aut saltem qualis morbo tam gravi conveniat.

Quorum igitur interfit, omnia vel levissima notare indicia, neque accessionem quamvis, ubi dormiendi urget necessitas, etiam si eâdem remittente minime premat, levis momenti aestimare. Quin & phrenitis

tis nunquam tuta habenda est, licet extra
accessionem aeger resipiat, ac ejusdem tunc
temporis immunis evadat.

In feбри, autem, ardenti, ubi totus san-
guis flammis concipit, metus est, ne vasa
continentia celeriter absumantur.

In alvi profluvijis diuturnis ad ipsas par-
tes, unde ortum ducunt, spectandum ;
quippe quibus exolutis, vires insitæ lentè
depascuntur ; indeque graves nascuntur
morbi, qui vitam finire consueverunt.

Hepatis, sanè, in choleris morbis rationem
perpetuùm habere par est, tanquam onus
sustinentis, quod si non citissimè levetur,
vita brevè cum morte commutanda est.

Porro, in dysenterijs, non solum de acri-
moniâ sanguinis, quâ vasorum ora rodit,
sed & de locis, unde prorumpit, cogitan-
dum : Quoniam, hâc portâ jam apertâ,
dolores adeò immanes sæviunt, ut vix
quicquam levaminis sperandum sit; donec
vim frangere possint, quæ demulcendo le-
niendoque paria deprehensa fuerint.

Quum

Quum tandem eò infirmitatis processerint intestina, quale lientericis accidit, ut muneribus eadem suis prorsus imparia fiant; vix aliquid dubij restat, quin ipsa discernendi organa inibi sita lædantur.

Denique, sæculentus iste sanguis, qui per hæmorrhoidas excernitur, frequenter ex partibus superioribus, iisque quæ ad respirationem pertinent, defluit. Quapropter, ad hæc itidem respicere oportet, quisquis hæmorrhoidas curare instituit.

C A P. X.

*Quibus notis iisdem affectus
internoscuntur.*

OSTQUAM cognationem
sive affinitatem morborum, qui
huc ætati præcipuè accidunt,
viderimus; non abs re erit eti-
am singula notatu digniora exquirere, unde
diversitas ac dissimilitudo nascatur; quò
certiùs istorum natura aperiatur, atque,
inde ad malorum propiùs fontes accedere
liceat.

En, igitur, affectus genus, quod primo
intuitu neminem latere potest, sanguinem,
scilicet, ex ore exeuntem: Is, verò, exit
tanquam * effusus, sive per sputum. Dein,

* Differt *fluor* sanguinis à *sputo*: *Parvam* enim
materiæ significationem *sputus* refert, *fluor plu-*
rima. Cæl. Morb. Chron. L. II. c. 9.

sanguis-

sanguinis sputum interdum cum alijs symptomatibus, qualia sunt dolor & tussis, conjungitur.

Quæ, quum toto cœlo secundum cætera differant, secernere operæ pretium erit : Idque, quoniam hæc diversitas non multum ferè ab illâ abludit, quæ inter congeneres cernitur ; quorum quidem facies formam, etiamsi non eandem, non tamen prorsus alienam gerat. Quemadmodum sanguinis sputum, quod fluxui per hæmorrhoidas nonnunquam respondet, faciem non longè ab aliâ diversam induit, quæ tabem præcedit, eidemque cognata esse solet. Attamen, longè alia natura est hujus atque illius ; longèque aliter habent res ægrorum. De quâ re Paulus ; * *si hæmorrhoides non responderint, etiam periculis, erumpens sanguis subtrahet. Quæ, verò, exesit vasorum tunicis sanguinis fit evacuatio, nunquam commodè cadit.*

Proinde, non modò de facie nôsse medici est, sed & ultrà progredi, donec ad eadem

* L. III. c. 31. vers. Guinter.

110 *De Ætate Adulta.*

deventum fuerit, quæ indices sunt generis, ad quod peculiari jure pertinent.

Propterea, ad vasa attendere monent auctores medici, unde * sanguis exit ; qui modò ex gingivis, modò ex ore : Et quidem ex hoc, interdum etiam copiosè, sed sine tussi, sine ulcere, sine gingivarum ullo vitio ; ita ut nihil exscreetur.

Verùm, ut ex naribus, sic ex ore aliquando prorumpit. Atque interdum sanguis profluit, interdum simile aquæ quiddam, in quâ caro recens lota est. Nonnunquam is à summis faucibus fertur, modò exulceratâ eâ parte, modò non exulceratâ, sed aut ore venæ alicujus adaperto, aut tuberculis quibusdam natis, ex hisque sanguine erumpente.

Ubi, sanè, analogia quædam conspicitur inter † ora venarum hæmorrhoidalium tanquam capitulis quibusdam turgentia, quæ sæpe sanguinem fundunt, atque hæc ipsa tubercula, quæ similiter sanguinem fundunt. ‡ Quod ubi incidit, neque lædit potio aut ci-

* Celf. L. iv. c. 4.

† Celf. L. vi. c. 18.

‡ Idem. L. iv. c. 4.

*bus, neque quicquam, ut ex ulcere, exscreatur. Quapropter, huiusmodi sanguinis sputum nihil in se mali complectitur. * Imò, contra, levius faciliusque agent (ut verisimile est) evacuari.*

Cavendum, interim, ne nimia sit vacuatio : Quoniam, † si inter hæc quoque graviter erumpit, consumere hominem potest.

Quinimo, ut plenius, pro rei momento, hoc ipsum exponatur, locum integrum Cælianum huc transferre fas sit ; ‡ *lis, igitur, qui ex supernis faucium sanguinem fluunt, primò parvus intelligitur ferri, aut, si plurimus, non spumofus. Præterea, cum quodam exscreatu despuitur ; ipsæ quoque partes, sumto cibo vel potu, aut gargarismate mordicantis materiae, dolore pulsantur, & inspicientibus nobis, expressâ linguâ, visu locorum probatur asperitas.*

Plerumque etiam, ut Erasistratus ait, tubercula, quæ Græci condylomata vocant, visi-

* Ægin. L. III. c. 31. vert. Quint.

† Cels. L. IV. c. 4.

‡ Morb. Chron. L. II.

c. II.

102 *De Ætate Adulta.*

bus occurrunt, quæ sunt similia hæmorrhoidis, ex quibus sanguis fertur.

Videlicet, hi sunt fines, citra quos morbus iste consistere potest; at, si ultra eodem quid superveniat, quale est calor, tussive aut dolor, (aliter quàm ejusdem meminit Cælius) affectus istiusmodi jam tabis cæterorumve confinium morborum pomœria transit.

Rursus; illud tabis genus, * *ubi summa macies oritur*, primâ facie videmus; quippe cui hætenus conveniat cum tabe, de quâ hîc loci agitur, quam Græci *φθίσιν* nominant.

At verò, exulceratione, febre hecicâ, tussiculâ vacat æger; neque pus excreat.

Imò, in phthisi, † *quicquid excreatum est, interdum pus, interdum cruentum aliquid, si in ignem impositum est, mali odoris est.* Itaque, qui de morbo dubitant, hâc notâ utuntur.

* Cels. L. III. c. 22.
c. 22.

† Idem, L. III.

Item

*Item * in aquam mittunt egrotantium sputamina, quæ quidem subsidunt. Quibus sanè notis phthisis Græcorum, à tabe in genere, secerni potest.*

Tertio, feбри acutâ laborantem intuemur ; ubi febris vel continua est, aut qualis se intendit, & remittit. Interim, hecicæ genus est, quæ † cùm statim ab initio invadit, primam originem diarijs similem, ex mœrore, irâ, lassitudine majore, unâ cum exustione in sole, sortita est.

Hæc absque dolore consistit, & qui eâ detinentur, nequaquam febricitare se existimant : Neque enim calorem percipiunt, cùm universæ ipsis particule in universum excelsæ sunt. Hisce, igitur, cognitis, facilè febris acuta, ab hecicâ, dignoscitur.

Quartò ; Comitialium accessiones, pariter atque februm quarundam acutarum, habent ; ac postea, remissiones : ‡ In qui-

* Cæl. Morb. Chron. L. II. c. 14. † Ægin.
L. II. c. 32. vert. Guint. ‡ Ægin. L. III.
c. 13. vert. Guint.

104 *De Ætate Adulta.*

bus acutissimus est affectus, qui statim jugulat, & accessionum continuatione, & symptomatis vehementiâ. At eximia, peculiarisque admodum nota existit, oris spuma.

Aliter, ab incubone, non nisi gradu differt comitialis; unde & vulgo accessiones hujus, insultus dicuntur; qui magis propriè ad illum referuntur: Eâ scilicet de re, * quòd hoc malo correpti ceu insipientem aliquem imaginentur. Quæ enim comitiales interdum, eadem ephialtici noctu patiuntur.

Neque etiam lethargo per omnia similis est comitialis morbi accessio, propter febrim, quæ etiamsi illi, minimè tamen huic conjungitur. Quapropter, Cælius † de lethargo scribens, quemadmodum nonnulli diffiniunt; si cum febris esse non adjungerent, inquit, communis esset cum epilepsiâ diffinitio.

Progrediendum hinc ad alterius classis morbos; quorum primo, scilicet anhelationi, consimiles sunt, hinc spirandi difficul-

* Ægin. L. III. c. 15.
L. II. c. I.

† Acur. Morb.

tas, illinc orthopnoea. Ast à priore quidem satis notis sequentibus secernitur : * Si quidem anhelatio cum stridore atque præfocatione asperatur ; & ab orthopnoeâ ; siquidem hæc, cum thoracis eversione atque singultu, aliquando etiam cum sanguinis fluore. Hæc itidem secundum aliquos magnitudine discernitur.

Rursus, differt anhelatio à peripneumoniâ, † quòd neque cum febris necessariò fiat, & semper tarda esse videatur.

Pleuritidi ‡ necessariò febris adest, eaque acuta, ut & dolor, qui ** punctorius est ; quibus ab anhelatione secernitur, quæ frequenter *† pleuritidem consequitur.

Lethargus ad phrenitidem tam propè aliquando accedit, ut †† complexæ duæ passiones videantur.

Ac, prout fines utrique affectui adjacent, nonnunquam alter in alterius ditionem transi-

* Cæl. Morb. Chron. L. III. c. I. † Idem ibid. ‡ Cæl. Acut. Morb. L. II. c. 13.

** Ægin. L. III. c. 33. *† Cæl. Acut. Morb. L. II. c. 14. †† Cæl. Acut. Morb. L. II. c. 3.

it : Quî fit, ut aliqui, alienatione mentis recedente, pressurâ lethargicâ tententur. Tunc etiam pulsus humilior ac densior fit. Aliqui denique è lethargo liberati, absolutam phrenitin incurrunt.

Cholera, * autem, similis ac vicina est diarrhœa ; si ventris fluor fuerit, rursus vomitu non attestante, appellabitur diarrhœa : In cholericâ verò passione utrumque concurrat, hoc est, vomitus ac ventris fluor.

Dysenteriam † appellant cruentam, cum multum sanguinis seorsum excernitur. Est etiam, ubi ab exulceratione intestinorum, cruenta stercori commista dejici cum dolore & torsionibus cernuntur ; uti etiam, ubi syncerum stercus descendit. Interdum & ejusmodi descendunt, ut recens in eis caro lota esse videatur. Atque hanc jecorariam vocant dysenteriam.

Lienteriæ duplicem esse speciem docet Paulus ; ‡ unam sanè ex superficiariâ intestinorum exulceratione, secundum quosdam verò

* Cæl. Acut. Morb. L. II. c. 19. † Ægin. L. III. c. 42. vert. Guinterio. ‡ L. III. c. 49.
etiam

etiam ex cicatrice ; quam dysenteria magnâ ex parte, vel aliâ fluxiones excitant : Alteram, ex facultatis cibum in ventre continentis imbecillitate : Secundam opinor (ait ille) differentiam cum cæliacâ dictâ affectione commisci confundique. Etenim in hâc, cum venter præ imbecillitate nequeat cibos & concoquere & distribuere, lævia, cruda & perliquida redduntur, alvo in omnibus fluidâ.

Verùm, in Lientericis celeriter, quæ assumpta sunt, egeruntur ; tamque intensa est cruditas, ut alimenti assumpti genus apertè cognoscatur. Atque hâc notâ potissimùm à Cæliacis discernuntur.

Hæmorrhoides * quædam superius existunt, non apparentes. Cæcæ autem nihil excernunt, sed dolorem movent acriorem. Proinde obcæcatis sanguis non manat ; unde, eodem impedito, interiores intestini partes sæviùs dolere consueverunt.

* Ægin. L. III. c. 59.

C A P. XI.

*De affectibus hujusce ætatis
medendis.*

E primo medici munere, quod in morbis internoscendis versatur, suprà agebatur; nunc dispiciendum, quali ratione adhibere par sit remedia; quò auspicatiùs, malis è medio sublatis, sanus corporis habitus redintegretur.

Quocirca, illud ante omnia servare licet; quòd, nisi temporì hoc operis inceptum fuerit, incerti plerumque exitus futurum sit; idque propter vehementiam in ipsis ferè affectibus notatam. Unde satius est, res ægrorum tanquam ancipites habere; &, donec constiterit, à naturâ vim morbi posse' vinci, hædere, atque felicem minimè even-

eventum promittere, omnino experti ac non incauti officium est.

Profectò, tot sunt rerum discrimina, per quæ vehementes transcurrere consuêrunt affectus, usque dum ad judicationem laudabilem perventum fuerit ; quæ quidem sagacitas difficilibus istis satis exercita penitus perspicere tandem addiscit ; quot evincant, quàm ineptè de futuris, tanquam præsentibus, sententia, feratur.

Proinde, ante omnia tutius videtur de ægris talibus cogitare, tanquam gravius, quàm res ipsa cumprimis loquitur, laborantibus : Idque, ne leviora, aliquatenus neglecta, in gravissima ultimùm desinant. Siquidem ita res habet, ut, sub levioribus primùm visis, frequenter delitescant pessimæ notæ mala : Quæ, deinde, non intellecta obrepunt, subitòque veram speciem induentia ex improvise opprimunt.

Quocirca, magni est momenti ex veritate, non ex astantium opinione, morborum gravitatem æstimare : Quî fiet, ut liber medentis animus rem ipsam, qualis
sincere

110 *De Ætate Adulta.*

sincerè sit, apertam cognoscat ; útque, nec metu omnium in deterius ruentium eò usque præoccupetur, ut præsentia minimè adhibeat remedia ; nec spe meliorum inani erigatur, adeò ut impræsens efficacia omittat, atque intempestivè in crastinum, instantis diei opus, differat.

Ut, verò, quæ sit morbi conditio, accuratiùs dijudicetur, utile Cælianum * hoc futurum est ; *Illud semper in ægritudine magis afficit, quod à naturâ plurimùm recesserit.*

Quod, sanè, quamvis autor laudatus ad phrenitidem privatim accommodet, in universum tamen ad morbos reliquos æquè pertinet : Quippe quibus indoles est, novum atque alienum à naturâ morem inducere ; qui ideo ab eâdem longiùs abest, vel propiùs ad hanc accedit ; quò major minòrve sit affectûs vis ; quóque latius vel angustius istius imperium super vitæ sensûsque fontes proferatur.

Itaque, ex hisce moribus, quibus naturæ vis inferri solet, nonnulli magis, nonnulli

* Acut. Morb. L. 1. c. 3.

minùs exitiales sunt : Inter quos hi moris mali esse dicuntur ; prout isti, pessimi, qui ad perniciem certò, nisi perdomentur, mortales devocant. Hosce, interim, atque istos perpetuò notat ille, qui assiduo bonis agrorum consilio prospicit, &, veluti gubernator expertus, istiusmodi tanquam brevia aut syrtes explorat ; quæ, dein, quantum in se est, devitat.

Quin, & ex repetitis ejusmodi casibus, favente ingenij solertiâ, fit oculus ille medici peritus, qui * *in vitijs morborum tam acutum cernit*, quàm (quod exinde in proverbium abiit) *serpens Epidaurius* ; quique unico penè obtutu eadem mala pervidet.

Quomodo subinde accidit, ut istorum opera, subtilitate suâ celata, retegere, ipsorumque vim minantem tempestivè eludere queat.

* Horat. Sat. iii. Notissima est anguis historia, pestis tempore, Epidaurò Romam transvecti, cujus sub specie Æsculapij numen præsens esse Romanis videbatur: Unde & natum est Proverbium.

Ad hæc accedit, affectionis ipsius morem nôsse, qualiter ea habet, quum felicissimè evenire soleat : Quoniam, si quis eundem perspectum habeat, normæ instar eidem observanti futurum est ; à quâ, quandocunque vel minimùm deflectat morbus, mali aliquid subesse denuntiet.

Hinc, autem, frequenter evenit, ut, quæ medicum terrent, qui ægroto noti sunt, hi negligant. At verò, minutissima esse solent symptomata, ex quibus rite perpen-
sis periculum imminere colligitur. Neque enim ægri salus in vehementibus morbis, ex hisce, quorum magnitudo apparet, quæque mentem ferè rudium atque inexercitatorum fortiter percutiunt, intelligitur ; verùm ijs, qualia, crassâ minervâ reputantes, vix observata præterlabuntur, ast, pectori erudito subjici consuêrunt.

Quædam, autem, diversitas in morbis observatur, eò quòd vehementibus natura diutius obsistere non valeat ; quî exinde evenit, ut vel remissuri sint isti, aut, *si * ita*

* Cell. L. iii. c. i.

ut cœpère, continuant, brevès acutique fiant; qui citò vel tollunt hominem, vel ipsi citò finiuntur.

Propterea, in hisce morbis accessiones & remissiones perpetuùm videre est, ubicunque diuturni sunt: Donec natura sæpe viam aperire, quâ vitiosa exeant, annitendo, vel eam tandem inveniatur, vel ad tempus à vitæ sensûsque vijs spatiosis saltem submoveatur; ibique reponatur, ubi, etiamsi itinera vitioso humore repleantur, vitæ tamen functiones non statim lædi solent.

Quin & ea naturæ lex videtur, ut, dum in hoc negotio occupatur, vitæ prius, deinde sensûs organa tueatur: Unde, qui eandem imitantur, horum consilia illuc diriguntur, ut antè, vitæ, quàm sensui, nocitura dimoveantur.

Ubicunque, verò, æger de vitâ periclitetur, protinus eidem auxilijs præsentissimis succurrit medicus; ac, dein, ad noxia quævis seposita eliminanda festinat; eâ nimirum ratione, atque ordine, quem à naturâ, sui conservatrice morborumque domitrice, monstratum noverit.

Qua-

Quapropter, quid natura faciat moneat-
 ve, advertere minimè spernendum est con-
 silium, quum ad ea investiganda ventum
 fuerit, quæ utiliter adhiberi possint ad mor-
 bos profligandos, sanitatèque, ijs supera-
 tis, stabilem instaurandam.

Neque aliter res habet, quando delectus
 utilium instituendus est, utrùm hoc vel
 illud magis profuturum sit ; propterea
 quòd aliàs atque aliàs se convertet ægri
 natura, pro vi, quam passura est, aut leni-
 mentis, quibus demulcebitur.

Veruntamen, fatendum, naturam ægri-
 tudine depressam, ac ferè obrutam, non
 tam clarâ voce eloqui, nec tam facilè in-
 telligi, quàm eandem integram adhuc ex-
 istentem : Quippe cujus indicijs tunc tem-
 poris minùs fidendum, minùs obsequen-
 dùm, quum jam ipsa morbida, elanguens
 ac luctâ inæquali impedita, potius irrita edit
 signa, inaniâque sine mente profert ; quàm
 quando, sui ipsius quondam vegetæ nutû-
 que suo omnia recta indicantis, munia
 obiret.

C A P. XII.

De sanguinis spuitione medenda.

I sanguis ore exeat, sincerus vitióque carens, nec sine levamine, nullo, præter quietem, remedio opus est; idque solummodo, ne per portam jam patentem, ultrà quàm opórtet, effluat. Siquidem hæc lege sanguis communiter cum alijs laticibus circumfluit, ut, etiamsi optima ejusdem conditio sit, modò vis quædam accedat, qualis non potest non inferri, dum huc illuc agitetur homo, largiori ipse profusioni obnoxius esse soleat. Tum, verò, fluxus iste copiâ peccare tandem potest.

Quòd si nihil aliud in causâ sit, præterquam quòd sanguinis jam nimia copia effusa fuerit, qui tamen adhuc effluit, vix quicquam periculi imminet, ideóque non

nisi levi & ipsum auxilio eget. Quare, *
commodissimum est impetum sanguinis, admo-
tâ occipitio cucurbitulâ, sic ut cutis quoque in-
cidatur, avertere. Simul & cibus potioni-
 búsque ex materiâ imbecillissimâ utendum;
 & si opus sit, aquis de hisce fontibus, quæ
 celeriter per alvum descendunt.

Alterum, dein, est, ubi sanguis vitiosis
 admixtis tanquam fusus diffluit; & ubi,
 postquam nimium jamjam profusum fuerit,
 sanguinis ultrâ mittendi vix locus videtur.
 Tum, verò, tempestivè in mentem revo-
 canda, quæcunque medicamina sanguinis
 fusioni obsistunt, atque, interim, minimè
 calfaciunt. Cujusmodi sunt, quæ ardorem
 sanguinis feliciter restinguunt, non tamen
 acri quâdam aut adurente facultate prædita
 sunt; quæ nec flammæ concipiunt, neque
 liquores in se inflammabiles retinent. In-
 terea, procul à cibus potionibúsque absint ge-
 nerosi succi, nedum ardentes, rodentésve;
 longissimè omnium, igneis viribus dotati.
 Victus, verò, ex infirmissimâ confletur ma-
 teriâ.

* Cels. L. IV. c. 4.

Quæ quidem probè servata, modò alvüs responderit, hunc sanguinis per os effluxum meliùs supprimunt, quàm mille adstringentia ; quæ, si quod promittitur, efficere valerent, multò magis forent vitanda, quum ipse sanguis vitia ejusmodi contraxisse videatur.

Tertium, autem, considerationem meretur ; ubi sanguis ex tuberculis, hæmorrhoidum ritu, erumpit : Quoniam & iisdem malis, si inscitâ supprimi contigerit, scatet, qualia meritò fluxui hæmorrhoidali suppresso imputantur.

Quo in genere festinant nonnulli, sanguinem ex venâ quâlibet liberius defradere ; imò &, si æger adhuc non se male exinde habere sentiat, opus repetere. Unde quidem, naturâ subinde fatiscente, fæculentum istud onus in viscera nobiliora transfertur. Ecce, autem, omnia jacent confusa ; novique hinc morbi oriuntur ; mali habitus cum phrenitide conjuncti ; morbus intercutis cum ictero ; aut mali moris febres cum diarrhœâ, aut etiam

118 *De Ætate Adulta.*

dysenteria, invadunt. Pulmo dehinc anhelus; tandemque tabe confectum corpus, hac ratione morbos minimè curandos, prædicat.

Naturæ sanè ipsius opera satis varia sunt; attamen tam ordinata, ut ars iisdem remedia accommodare nòrit, siquando ordo ejusdem non penitus turbetur: At, si totus inversus fuerit, nà arte quâdam supra humanam opus est, ut talia in ordinem pristinum redigantur. Veruntamen, plurimùm ille adversum morbos valebit, quisquis cavet, ne naturæ monita sive indicia incuria, semet alia attendentem, fugiant.

Hunc, ergo, effluxum non statim sistere expedit; verùm eundem, qui huic respondet, promovere; ut deorsum inclinet sanguis sæculentus; atque exinde leniter alvum subducentia, amaritudine imprimis non destituta, adhibere. Quæ quidem viam aperiunt, per quam recrementa istiusmodi, sanguinis rivos occludentia, ex naturæ legibus eliminentur.

Interim,

Interim, nec sanguinem ipsum negligenter tractare convenit ; neque vitiosa eidem commista, inibi hærentia diutius sinere ; at, à quibus eadem causis pendent, hæc sedulò perscrutari, totiùsque ita curam instituerè, ut hæcce sanguinis vacuatio bene cedat ; atque, ut non solùm pulmoni, ventricule bene sit, sed & capitis usque superiora, per hæc itinera, quæ commodissima sunt, repurgentur.

Ad hunc, certè, modum siderationes in sequenti ætate, cujus fontes ex hac ipsâ sæpenumero exoriuntur, nec soli hujusce ætatis morbi, vitantur.

Imò, nec majores solummodo affectus sic arceri solent, verùm & minores isti generis nervosi, qui animum sæpe solitudine inani priùs inquietant ; dein, ordinem sentiendi jugiter infestant, nonnunquam etiam turbant, atque omnino evertunt.

Quinimò, frustra queruntur ægri, se atrabile laborare, vitamque dehinc infeliciter tolerare, si naturæ morem gerere recusent.

Ea, enim, est ægritudo, cui ipsos eripere, hujus tanquam emunctorij operâ, conantur medici ; qualis, gratissima vitæ munera spernere, atque, quasi vivere indignum esset, immaturè decedere, eosdem cogit ; propterea quòd, mente alienatâ, nihil ipsis malè perpetuùm habentibus placeat.

Quod quidem vitæ fastidium in cæteris animantibus ideo videre non est ; quoniam in hoc morbo, omnia, quæ secundum naturam constituta sunt, turbata eò usque cernis, ut prima ejusdem lex sui ipsius conservatio, susque deque, ab ipsis atro crasse sanguine laborantibus, habeatur.

Quartò, sanguis interdum ore exit, comitante febris ; qui ideo sistit, ac per febris circuitus recurrit. Cui quidem auxilium ex sanguinis, venâ sectâ, missione, nec injuriâ, laudatur. Ubi & vitium facilè hac viâ tollitur ; utpote quod in sanguine lento insideat, atque frigore repentino natum sit. Proinde, sanguine copiosè per vices detractò, febris itidem proprijs remedijs arcenda : Quæ, dein, adhibito cortice, qui ex Peru, regione Americanâ, superiore se-
cula

culo primùm advectus, nomine Kinkinæ inclaruit, adeò profligari potest, ut non, nisi recente aliquâ datâ causâ repullulet, reverti soleat.

Quintò, siquando sanguis tanquam exulceratis exit faucibus, partibûsve superiùs sitis, ineuntis mox tabis suspicio est : Quam proinde depellere omnibus armis oportet ; sanguinem statim ad paucas detrahere uncias expedit ; neque unicâ vice solâ, verùm frequenter, interjecto aliquot dierum, pro ægri viribus, spatio repetenda est sanguinis missio. Quæ, quidem, tempestivè adhibita, subinde & sanguinis spuitioni medetur, hominẽque flammis, quibus aliter intabesceret, eripit.

Ulceri, itidem, quæ sanando sunt, hujusce generis sputo subveniunt ; sicuti &, quæ acria perdomant, præcipuè qualia sanguinis fervorem restinguunt. Usu, enim, illud constat, neminem, dum febris accenditur, quâcunque de causâ id accideret, tutum pronunciari posse : Imò & verissimum est, ubicunque febrium vis penè latet, quasi ignis cineribus obrutus.

Cujus, propterea, hîc loci mentionem facere videtur ; quoniam tabes ista, quæ pulchritudinem hominum vigentium, eorûmque præsertim, qui suavi colore insigniuntur, ex parvis, usque, qualia sæpissime non tam se prodant, ut oculo minùs perspicaci patefiant, initijs ortum ducens aut non observatur, aut, tanquam minùs efficacium ipsis primordijs egens remediorum, levioribus permittitur. Idque præcipuè accidit, eò quòd altiùs isthæc frequenter radices egerit, priusquam ægrorum familiares mo-rem ipsius, qui jam inolevit, nôssent. Hoc autem vitij tegitur propter febrim istam lentam, quæ interdum vix agnoscitur, ast pro malo solùm habitu reputari consuevit, usque dum viribus adauctis ac collectis in flammam tandem prorumpat.

C A P. XIII.

De Tabæ medenda.

NE UNTE tabe, quando tussis cum febris oboriatur, sanguine mox detracto, ulceribus omnino convenientia adhibere oportet : Nec non & ardorem restinguentia commoda ; quæque contra tussim pugnant, ac præterea inflammationibus subveniunt.

Ulceræ autem difficulter sanari consuevêre dum acria sanguini immista, vellicantia sensûs organa rodentiâve, in eadem jugiter deferantur. Quare, latices præcipuos bene & leniter habere oportet, antequam in spem ulceræ sanandi medicus inducatur.

Communia quidem hæc frequenter sunt ulceribus pulmonis cum ijs, quæ in alio aliquo

aliquò viscere nobiliore sita sunt ; modò saltem tam gravibus esse contingat, ut eò usque sanguinem afficiant. Verùm id quoque ex parte pulmonis hisce supervenit, ut ulcera ejusdem non tam commodè agglutinari posse videantur, propterea quòd perpetuò ipse per respirationem huc atque illuc diducatur.

Peculiaria, verò, maximè videntur eadem, quæ facultates naturales, jam nimis exuscitatas, minimè exagitant. Hinc, regimen calidum prorsus fugiendum, ut & ea omnia, quæ mentem commoveant ; quales quidem sunt animi perturbationes ; hinc, amor iræque, & nimia fiducia ; illinc, mœstitia, animique dejectio & desperatio : Illis, sanè, frænum injiciendum ; dum hæc, futuri successus, feliciûmque inde enascentium spe, non sine ratione præalantur. At, nec his, neque illis deneganda est quies ; qui ideo nec insomnes transigant noctes, neque negotijs diurnis sese dedant ; néve curis inanibus, nedum mordacibus, torqueantur.

Denique,

Denique, quæ robur gradatim, & quatenus natura cujusque placidè ferat, conciliant, eadem omnia adhibere æquum est; sicuti, quæcunque ad ævum leniter traducendum conducunt, ea sanè tabis, de quâ hîc loci differitur, remedia generatim efficacia esse solent.

Ut, autem, specialia etiam non omitantur, tussim lenire, uti & febrilem ardorem restringere, ac inflammationem arcere expedit sorbitionibus, quæ ex succis * strobilorum, amygdalarum, ac lini semine emulgeantur.

Lac, itidem, asininum in usum ducere eâ copiâ haud alienum est, quâ æger facilè ferat.

Nec non, modò nihil prohibeat, quæ sputum modo naturæ morbi convenienti moveant, id genus medicaminibus, quæ tussi delendæ sunt, conjuncta, ad ulcera ista consolidanda, ac fundamenta dehinc jacienda, quibus positus sanus corporis totius habitus revertatur, utilissima videntur.

* Cæl. Morb. Chron. L. II. c. 14.

C A P. XIV.

De Febris acutis medendis.

FEBRIS acuta fieri potest quando alimenta boni succi supra modum ingerantur ; quibus, ut in chylum rite elaboratum abeant, haud satis temporis detur, quo confici queat, atque in sanguinem purus transmittatur : Unde quidem minùs subactus, plenior rivo in sanguinea vasa defertur ; ibique (coelo favente) effervesce aptus videtur ; si quidem talis effervescencia non aboleatur laboribus, aut exercitatione commodâ, ul-
lôve alio modo, quo utitur natura ad superflua ejusmodi excernenda, ardorêque restinguendum ; idque, dum ipse sanguis per ætatem facilè flammâ concipit.

Interdum, autem, quæ malo abundant succo admiscentur, quæque impediunt,
quò

quò minùs conficiatur chylus, ac, dein, in sanguinem sincerum convertatur.

Præterea, addi possunt &, quæ chyli conficiendi facultates evertant, faciântque, ut ex lacteo succo in serum coagulúmque transmutetur ; atque ex dulci, in acidum, acrem, ardentémve laticem corrumpatur. Coagulum, autem, istud interdum plurarum genera complectitur, quæ in viscosa coëunt, hærentque canaliculis, ita ut massa ejusmodi ægrè dimoveatur ; ac in causâ sit, cur sanguis circulum difficulter per hæc loca absolvat.

Interea, chylus jam vitiosus, in sanguinea vasa dilapsus, laticibus antea puris id vitij tradit : Ad quæ si illud accedat, ut meatus cutanei, propter aëris inclementiam, munia sua obire nequeant ; id operis, solvendi scilicet hanc infensam motui sanguinis massam, aggreditur natura, eo sanè modo, quo commodissimè fieri licet.

Aliquando, autem, oneri statim succumbit, virésque in principio morbi hujus acutissimi deficiunt. Aliquando, etiam, superior,

128 *De Ætate Adulta.*

perior unico fit conamine, quum tam levis rarufque fit fomes, ut citò dispellatur. Qualis quidem febris populariter grassata est, quæ à Dunkirkâ nomen accepit.

Aliquando, verò, unica paucarum horarum febrilis accessio sufficit ad tantum fomitis absumendum, quantum naturam impræsens levat : Atque ita, per diem unum vel etiam alterum, ab operâ hâcce requiescit. At postea recens ad eandem accedit ; unde per exacerbationes eas totam hanc materiam febrilem excernere valeat.

Interim, hoc febris genus, quum intermittat, tutissimum est ; & certò arceri potest, nisi sanguis fomites eatenus in se complectatur, ut secernere priùs, quæ aliena sunt, necesse habeat, quàm sanitas redintegrari possit ; aut, nisi visceribus, quæ alimenta distribuunt, aliquid oneris incumbat, cui solvendo imparia evaserint.

Medenti, ergo, hisce febribus dispiciendum, quanam ea viscera sunt, quæ onerantur ; ac de ventriculi intestinorumque imbecillitate, & quousque afficiantur, quærendum

rendum. Hinc, enim, patebit, quâ ratione primæ hæ viæ exonerandæ sint ; atque, an eadem exinaniri queant abstinendo à cibo, vel saltem usu illius, qui * *humidus est*, aut humori certè quàm proximus, ex materiâ quàm levissimâ, maximèque sorbitio, eaque quàm tenuissima.

Quâ ratione † *minui materiam superantem* oportet ; quæ naturaliter digeritur, ubi nihil novi accedit. Ubi, autem, bilis ægrum, aut cruditas malè habet, expedire quoque per modicas potiones misceri novam materiam corruptæ, ab Heraclide ‡ Tarentino non ineptè observatur.

** *Id, interim, medici officium est, ut ægrum, neque supervacuâ materiâ oneret, neque imbecilliore famâ perdat.*

Frequenter, autem, accidit, ut in sero inflammato hospitetur nonnihil fomitis febrilis ; unde & illud detrahere, cuti applicatis vacuantibus, expedit. Quò, sanè,

* Cels. L. III. c. 6.
‡ Apud Celsum L. III. c. 6.

† Idem L. III. c. 4.
** Cels. L. III. c. 4.

detracto

130 *De Ætate Adulta.*

detraçto, febris nonnunquam ipsa tollitur ; imò & via patefieri consuevit, quæ ad febrium acutarum causas submovendas commodissima est ; scilicet, per glandes renales, aut etiam cutaneas.

Ubi, itidem, illud advertere fas sit ; istiusmodi febres rarò feliciter cedere, nisi de eo constet naturæ levamine, quod per glandium, quarum meminimus, secretionem evenire solet. Secùs, morbi fomes delitescere consuevit, aliàmque atque aliàm faciem induere ; imò, sub mali habitùs, diuturnique cujusdam affectùs specie semet patefacere ; qui nullam admittit dehinc curationem, usque dum ex visceribus vasisque sanguineis id vitij per emunctorium aliquod commodum rejectum fuerit.

Istud, verò, frequenter per pustulas minutas tandem emittit natura ; quo opere peractò, sanitatem posthac stabilem evadere non inusitatum est.

Quin-

Quinimo, & eâ de re factum est, ut, licet nec febres continuæ, nec remittentes in totum arceantur; attamen, postquam restinguatur earum ardor, fomésque imminuatur, sæpissime iisdem contingat, intermittentium demum typum imitari: Unde, similiter ac illæ, facile perdomari queant.

K C A P.

C A P. XV.

*De morbis comitialibus, cæterisque
id genus systema nervosum affici-
entibus, medendis.*

Rogrediendum jam ad affectus prioris hujusce stadij, qui frequentius diuturni sunt; qui vel comitiales, ut & majores, appellantur; vel minores, quos nerveos simpliciter nominare liceat. Ideo verò * comitiales hîc præsertim tractandi, quoniam, nisi tunc temporis radicitus divellantur, vix, eosdem postea sanari, contingit. Neque † ferè corripì solent hoc morbo, postquam corpus maturuerit, omniumque partium tramites tubulique explicentur aperianturque, quibus in vitâ opus est naturæ; nisi,

* Ἀφρ. T. v, 7.

† Περὶ τερῆς νέσε.

scilicet, antea opportuni hujusce insultibus fuerint.

Quibus præmissis, id primò advertendum, majores quasi pro normâ minoribus statui; adeò ut, quò propiùs hi ad caducos accedant, eò difficiliùs tractari queant, atque eò magis periclitentur ægri: Atque, prout caduci iterum ad fiderationem appropinquant, eò deterius habeant res ægrorum.

Deinde, attendendum ad isthæc itinera, per quæ hoc vitij sæpiissime submovetur: Quæ quidem ducunt versus corporis habitum ac per glandes cutaneas. Quale quidam parvulis accidit, quum insultus hujusce morbi prægrediantur pustularum eruptionem; atque exinde statim iste solvatur, absque ullo alio incommòdo.

Quapropter, naturâ duce, eadem omnino hoc morbo affectis adhibere fas est, ac iisdem, qui malis laborent, qualia perpetuùm per circuitus recurrunt, donec eruptione pustularum germanâ exterminata fuerint.

Quòd si eò usque infigatur materia, ut minimè voti compotes fiant medici, id non imputandum nisi affectui ipsi, qui inter majores ideo numeratur, quoniam vix remedijs cedit, quæ non sunt efficacissima, iisque, quæ in universum ad naturæ scopum prædictum collimant.

Cælius * notat, quòd Hippocrates de hoc affectu scribens communiter ait ; *Quisquis in humano corpore agnoverit siccandi vel humectandi, aut frigidandi vel calefaciendi causas, idem etiam istius passionis poterit videre rationem ; & neque quomodo, neque ex quibus, neque quando vel quòdusque hæc fieri debeant, tradere curavit.*

Quæ quidem videntur desumta ex autoris ipsius Libro de morbo sacro, sic ab interprete versa ; *Quisquis autem talem mutationem in hominibus novit, & humidum ac siccum facere potest hominem, calidum item ac frigidum per dietam ; hic utique & hunc morbum sanaverit, si occasionem eorum, quæ conferunt, pernoscet, citra expiamenta,*

* Morb. Chron. L. 1. c. 4.

ac incantationes, citràque omnem aliam hujuscemodi machinamentorum absurditatem.

Utcunque, verò, nil amplius ex hoc loco discere licet, quàm ut æger sit humidus ac ficcus, calidus item ac frigidus per vices singulas; attamen, quare hæc mutatio adhibenda, ex antecedentibus erui potest.

Talia, igitur, ibi reperiuntur; *Naturam unusquisque habet & vim in seipso; & nullus nec auxilij nec remedij expertus est, & plerique his ipsis curantur, à quibus etiam nascuntur. Alterum enim alterius nutrimentum est, alterius verò perniciēs ac afflictio. Hoc itaque medicum nōsse oportet, & temporis occasionem in singulis pernoscere, quod alterum quidem per alimentum absolvet & augebit, alterum verò detrahēt & minuet. Oportet autem tum in hoc morbo, tum in reliquis omnibus non augere morbos, sed festinare ut ipsos exteramus, id quod ad-versissimum est morbo exhibendo, non quod amicum & familiare. A familiari enim & consueto floret ac auge-scit, ab ad-verso verò & hostili perit & dissipatur. Paulo antè; Hic verò morbus sacer*
K 3
appel-

136 De Ætate Adulta.

appellatur, ex ijsdem causis oritur, à quibus etiam reliqui ; ab accedentibus nimirum ac decedentibus , velut frigore, sole, ventis, quæ & transmutantur, & nunquam quiescunt.

Unde ferè investigare liceat , quamobrem mutationem hanc fieri præcipit ; siquidem adversa morbo esse debent, quæ eundem exterent. Ast, ad naturam cuiusque atque ipsius vim attendere medicum oportet, quò felicius ex eadem remedium eliciat, propriumque ei auxilium exhibeat. Quod quidem ut plurimum ex ipsis initijs, unde exorti sunt morbi, deducitur : Si quidem alterum nutrire, alterum minuere tempestivè, medici est ; nunquam verò morbum augere, quod à fomitis congenere accessione fieret, sed eundem extinguere ; quale sit, quum morbo repugnantia adhibeantur.

Causæ autem evidentes, atque extrinsecus afficientes sunt frigora, sol ac venti, quæ adducunt abstrahuntque hunc morbum. Itaque adversus hæc muniendi ægri singulis tempestatibus. Id quod curiosius illi observandum, qui hosce morbos sanare velit,

velit, quique ratione tempestatum habitâ, humidam adhibet diætâ, atque ficcantem; calidâque præterea, ac frigidam: Nimirum, humidâ uti jubet, atque etiam ficcâ; per calida, dein, humiditatem evocat, ac postea frigida adhibet.

Interim hæc non omnibus pariter naturis conveniunt; verum, uti morbus in diversis insidet, ita diverso modo tractandus. Docet, enim, in pituitosis nasci, * non verò in biliosis; sed, † quòd atrabiliarij hoc affectu corripì plerumque soleant.

Qualis, ergo, pituitæ adversetur diætâ, illis convenit; sicuti, quæ atræ bilii infensa est, ea hisce congrua esse consuevit. Quo in loco & analogiam quandam indicat inter atrabiliarios & comitiales; ut *vicissim comitiales fieri soleant atrabiliarij.* Uterque verò morbus magis fit, prout ad alteram partem inclinârit: Siquidem ad corpus inclinârit, comitiales sunt; si verò ad animum, atrabiliarij.

* Περι ιερής υόου.

† Επιδιμ. L. vi.

Quò dilucidius, igitur, hujus affectûs naturam & cognationem exposuerit, eò certius tractandi methodus statuitur. Proinde, ad id ferè genus affectuum nervorum referendus videtur, quibus corpus repletur, ideóque circuitus humorum alicubi impeditur. Id quod ex periodis ejusdem confirmatur, & quòd morbus exacerbetur ab aëris mutationibus, maximè pluviosis, atque * anni tempestatibus.

Eædem verò sunt anni tempestates, quibus † & atræ biles dominantur, vere scilicet ac autumnò.

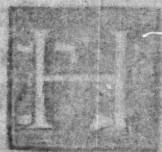
Tunc temporis cura maximè adhibenda est, ne afficiantur; quando vacuari solenniter eos necesse sit, & quando præcipuè advertendum ad emunctoria illa, per quæ fomes hujusce morbi pelli queat, ut opus suum peragant, adeóque ut faculenti nihil intus abditum deliteat.

Profectò, circa naturas nerveis affectibus, præcipuèque morbo majori, obnoxias, opera

* Aðop. T. III, 16.

† Aðop. T. III, 20, 22:

ea medici solertis esse debet, ut exploret,
quid infensum nervis reconditur; perpe-
tuoque ut istud apertis vijs exhauriatur.
Secus, sentiendi atque intelligendi faculta-
tes sensim defecturæ, tandem prorsus de-
leri solent.

C A P. XVI.

*De morbis, qui aetatem constantem
maxime afficiunt, medendis.*

HACTENUS affectus, qui priori hujus ævi stadio decurrentes affligant; dehinc verò isti sequuntur, qui posterioris sunt generis, atque ætatem constantem præsertim infestant. Hi autem inter eos recensentur, qui vel repletum esse corpus ut plurimum indicant, vel saltem hominibus accidunt, quorum vires ad summum adauctæ sunt.

Qui, ergo, affectus sunt omnium vehementissimi, &, si fortè vitiosorum repletione peccent, tales sunt, quales, nisi citò eadem minuantur, gravissimè lædere consueverunt. Etenim, viribus non adhuc infractis, periculum à violentis morbis adest ;
ubi

ubi aut cita rapit mors, aut præsentissimis sustentata auxilijs, integra dominatur natura. Huc usque, enim, vitalis exardet flamma, non quasi auris lenibus ventilata, & tenuibus ac raris nutrita; verum, tanquam forti respiratione fuscitata, ac fomites densos depasta, qui validissimum & æquabilem calorem alere possint.

Nimirum, hæc ætas malis gravioribus obsidetur; quo ævi tempore lucta præcipua in fortunæ palæstrâ instituitur; quando pro omnibus certatur, quæ in senectutem reponenda sunt; & quando coætaneorum mores & vigor conatibus acquirendi, quæ utilia futura sunt ad ampliandas facultates, opponuntur.

Postquam, enim, in societatem arctam devenerint viri foeminaque, novamque sibi exinde sobolem intueantur, id potissimum moliuntur, ut liberis suis prospiciant; ne ipsis, magis quam sibi, desint fortunæ bona. Hinc recens indies egestas urget; ac novas inde opes accumulari non inusitatum est. Ideoque frequentius cum aliorum ingenijs, quam

quàm cum adverfâ rerum naturâ hoc vitæ tempore agitur.

Quapropter, sæpenumero in morbos hâc claffe numeratos præcipites ruunt : Atque ita, quando vires animique deficiant, cœlo itidem adverfo, repentè corripuntur hisce affectionibus, quibus corpus tunc temporis opportunum est ; quæque hâc prorsus viâ progrediuntur, in quam natura ipsorum declinare parata fit.

Hæ, verò, viæ vel in partes respirationi dicatas ducunt, quales sunt anhelantibus & peripneumonicis ; à quibus nec longè absunt pleuritici, lethargici, & phrenitici ; vel & in superiora ac inferiora simul tendunt, quales cholericis ; vel deorsum vergunt, quales sunt ijs, qui laborant diarrhoeâ, dysenteria, lienteria & hæmorrhoidibus.

Ubi, sanè, ratio medendi naturam per omnia ipsius, quantumvis avia videantur, persequi amat ; quippe cui nihil prius in-

tueri

tuëri licet, quàm, ut, ejusdem viribus
collectis auctisque, citissimè nec non tu-
tissimè, hostibus profligatis, imperium de-
mum illius mósque iterum pristinus gra-
datim convalescendo revocetur, atque sta-
biliatur.

C A P. XVII.

De anhelatione medenda.

I partibus respirationi inservientibus esse infirmis contingit, crassisque ac viscidis scatet corpus, quibus quidem per emunctoria propria iter occluditur, hinc fit anhelatio. Hisce, enim, laboriosa ac suspiriosa succedit respiratio; dum latices minùs puri ægrè permeant ramulos extimos atque subtilissimos tubulorum, qui in glandes agglomerantur. Siquidem hinc evenit, ut lymphæductus liquore tenuissimo destituantur, qui in succos nimis inspissatos per hosce tramites influere debet, eosque ad justam fluiditatem redigere, quò faciliùs expectorentur.

Quo in genere medentis est, portas omnes patefacere, per quas transitus quàm celer-

celerrimè dari potest. Nec desistendum, donec liberio rem laticum circuiti onem ex ægri levamine præsentem esse constiterit.

Anhelatio, igitur, acuta esse consuevit, monente * Celso, qui & nil magis prodesse docet, quàm *ambulatio lenta penè usque ad lassitudinem*; *fricatio multa præcipuè inferiorum partium, vel in sole, vel ad ignem, & per seipsum, & per alios, usque ad sudorem.*

Quâ ratione utrumque expeditur; dum hinc exercitatione leni, onus istud non ita affixum hæret; illinc motui aptius redditur, usque dum per sudores massa hæc vitiosa, quæ coëundo nocuit, tandem diffluat.

Quin & ascensus & descensus locorum demum editiorum, quum posthac vires laturæ sint, insuper consulendus, non neglectâ interim vocis exercitatione, cæterisque, quæ partes respirationi dicatas firmant. Nec, sanè omittendus victus ventriculo gra-

* Cels. L. iv. c. 4.

146 *De Aetate Adulta.*

tus, qui faciliè distribui queat, quique & contra humorum visciditatem pugnet.

Tempus, autem, anni, quo hic affectus magis dominari solet, autumnus est; * quando scilicet à vario coeli more organa respirandi gravissimè patiantur, & quando fructus frugésque succis æstuantibus, coctu minus facilibus, sed tamen ad alendum valentibus, divites ab æstivo sole evaserint. Quod, igitur, tempus opportunum est exercitationibus; victûsque genera commoda præbiturum est.

Interim, fomes hujus morbi affinis videtur illi, quo † partibus supernis laborantibus, dolent coxæ aut genua: Quoniam anhelatio oboriens omnia hæc solvit.

Ubi notat autor, quàm arctè connectantur supernarum partium labores, cum dolore ad coxas, aut ad genua; & quàm facile materiæ translatio fiat à coxis & geni-

* Ἀφορ. T. III, 22.

† Ὁ, τι ἂν τῶν ἄνω πονέη, ὀδύνη ἐς τὰ ἰσχία, ἢ ἐς τὰ γόνατα καὶ ἄσθμα λύει πᾶν ὃ, τι τῶν ὑπὸν γινόμενον. Ἐπιδημ. L. III.

bus in sedem anhelationis. Si quando, itidem, materia ad coxas, aut genua dilapſa fuerit, ſolvitur, dein, anhelatio.

Quapropter Celfus præcepiſſe videtur frictionem præcipuè inferiorum partium; quò certius devocatum vitium in inferiora inclinaret.

Proinde, quoniam ex varijs rerum generibus frequenter congeritur iſta vel ſeroſa vel pituitoſa farrago, unde naſci videtur hicce morbus, cui etiam inſuper fomes ſæpe arthriticus accedit, in hoc medentis eſt animo incumbere, ut, quicquid reſpirandi facultates premit, in iſta loca reſiciatur, ubi tutò reponi poteſt, donec ſolvere atque eliminare, ſecundum naturæ ordinem, liceat. Idipſum, profeſſo, eſt emuncto-rij operà uti; quâ ferè ſolâ medendi ratione affectus iſte domari conſuevit.

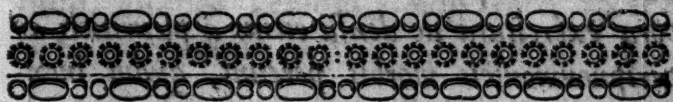
Quapropter, ex ægro diſcere eſt, utrùm acceſſionem antea morbi articularis ſenſerit; necnon, an ijs, quibus prognatus ſit, familiaris olim idem fuit, modò ſibiſmet adhuc minimè acciderit.

L

Quòd

Quòd si id, quod peccat, istiusmodi esse constiterit, materiam eandem viciosam priùs transferri in articulamenta oportet, quàm levamen percipi possit. Ita, enim, res habet, ut materia ejusdem morbi, deorsum ex capite tendens, respirandi organa primùm obsideat; dein, ex hisce sedibus operâ naturæ submota, coxas versus iter faciat; atque, exinde, ad genua, tandemque ad pedes delabatur. Hinc, quam primum satis attenuata fuerit, per proprias articulari morbo vias eliminatur. Qualis, sanè, materiæ translatio perutilis ægris fit; &, nisi hoc operis impediri contigerit, sanitatem integram pollicetur.

C A P. XVIII.

De pleuritide medenda.

ROXIME sequitur affectus pleuriticus; de quo primò notandum, quòd melius habeant res ægrorum, apud quos fomes morbi in sedem peripneumoniæ transfertur. * Peripneumoniæ, enim, ex pleuritide transmutata, securiores sunt his, quæ ab initio fiunt. Non quòd partes, quas obsidet peripneumonia, tutius lædantur, quam hæ, quas pleuritis afficit; verum quòd ipsa translatio aliquid fausti promittat: Quoniam hæc materia non eòusque sedi priori defigitur, quin aliò transferri queat. Unde, itidem, corpora, quibus hæ viæ arctius occludi solent, adeò ut difficilius detur huic materiæ transitus, magis ab utroque

* Κατὰ Πρόγνῳσιν.

hoc morbo periclitentur. Proinde, * corpora exercitata ac densa citius à pleuriticis ac peripneumonicis morbis pereunt, quam inexercitata.

Quamobrem, quum Cælius † scribat ; frequentius antecedente pleuritica, peripneumonia sequetur ; quo fiet, ut perniciosior sit antecedente ; siquidem vexatis prius viribus, atque adiutorijs incassum ex parte prærogatis, in secundam veniant ægri passionem ; videtur hic locus exponi posse per alterum ‡ ejusdem autoris, ubi hæc verba sunt ; Intelligimus eos, qui in augmento pleuritica constituti passionis proni atque faciles in peripneumoniam videntur, quum cæteris omnibus pejorantibus signis, atque in magnitudine extensis, solus dolor minuitur. Nempe, pleuriticis morbo pene confectis superadditur peripneumonia. Quomodo & intelligi potest effatum illud, sic ab interprete versum ; ** Ex pleuritide peripneumonia, malum : Quum vis Græcæ particula denotet ali-

* Κωαν. Προγνώστ. † Acut. Morb. L. II. c. 25. ‡ Ibid. c. 15. ** Αφορ. T.

VII, II. Ἐπὶ πλευρίτιδι περιπνευμονίῃ, κακόν.

quid,

quid, insuper veniens; non verò, ex eadem translatum.

Ante omnia, igitur, in hisce morbis tractandis annitendum, ut latius divagetur materia, & ne cuivis parti affigatur. Si quidem fluitans quædam flamma non modò facilius extingui potest, quàm densior, quæ glandi adhæret; sed & minorem esse inflammationem ostendit: Unde quoque vel ab abscessibus tutior pars evadit; vel, si abscedat, suppurationem potiùs laudandam expectare est, quàm quæ malæ notæ ulceribus accidunt.

Dein, alia est ratio illuc transferendi, ubi quoddam quasi emunctorium datur, quale nimirum sputum exhibet. * *In pleuriticis, si sputum statim appareat, incipiente morbo, ipsum abbreviat; si verò posterius appareat, producit.*

Tale, quippe, sputum non omnino fieri abscessum indicat; ideòque nec ipsum penitus purulentum esse solet; verùm, natura

* Aëop. T. 1, 12.

152 De *Ætate Adulta.*

per hæc itinera coëuntia vitiosa pellere valet, idque priusquam eadem partes ipsas corruerint. Quemadmodum alibi hæc habent; * ubi ad latus affixa putruerint, & per sputum rejecta fuerint, sani fiunt.

Dein, pleuritici, quibus in principio sputationes penitus purulentæ sunt, tertiâ die moriuntur, aut quintâ. Si verò has effugerint, non multò melius habentes, septimâ, nonâ aut undecimâ suppurari incipiunt. Quinetiam, † pleuritides sicca ac sine sputo, difficillimè fiunt.

Interim, ‡ quicumque pleuritici facti, in quatuordecim diebus non repurgantur, his ad suppurationem transitio fit. Hæc, autem, purgatio ope medicaminum fieri debet; non verò, à morbo. Namque, ** à pleuritide occupato alvi profusivum, malum.

Rursus, *† quicumque ex pleuritide suppurati fiunt, si in quadraginta diebus pur-

* Κωκκ. Προγνώσ.

T. v, 8.

T. v, 15.

† Ibid.

** Αφορ. T. vi, 16.

‡ Αφορ.

*† Αφορ.

gati fuerint, ab eâ die, quâ ruptio fuerit, liberantur. Si verò non, ad tabem transeant.

Quanquam, igitur, ad inflammationem arcendam omnia adhiberi debeant, quæ expuendi nixibus faveant; attamen diversa ægrorum natura hîc loci attentionem meretur. Est enim, ubi pleuritici naturâ nerveis affectibus obnoxij sunt; de quibus effatum illud intelligere licet; *Acidum ructum habentes, non ita valde pleuritici fiunt.* Siquidem iste morbus non tam fortiter hosce occupat; quibus acidum dominari solet. Quibus, itidem, non opus est tam copiosâ vacuatione; quam sanè haud facîle illiusmodi agri ferre solent.

Quapropter, hæc naturas internoscere medentem oportet: Secus, malè habebunt res talium, siquando eodem jure tractentur, ac illi, qui pleuritide graviori laborant.

* 'Apop. T. VI, 33.

C A P. XIX.

De peripneumonia medenda.

U U M pulmo partēve illi adjacentes inflammantur, non leve semper adest periculum; quippe quæ loca proximè fontes vitales sita sunt. Propterea, * *ubi in vigore est peripneumonia, auxilium non admittit, si non repurgetur.*

Huic quidem morbo cum pleuritide ac phrenitide communia quædam notantur; ita tamen, ut peculiaria etiam ad singulas pertineant. Ea, verò, huc præcipuè spectant, qualia proprias vias monstrant, quibus eorundem natura utitur, qui ex hoc morbo convalescunt.

* Περὶ διαίτης ὀξέων.

* Qui-

* Quibuscunque ex peripneumoniâ abscessus circa aurem, aut ad infernas partes fiunt, & suppurantur, ac fistulantur, hi superstites evadunt. Dein, abscessus ad crura in periculosis inflammationibus pulmonis, omnes quidem commodi sunt.

Proinde, annitendum protinus, ut istius morbi fomes eò derivetur, quò natura indicat. Quo quidem consilio non fallente, symptomata subinde se remittunt, atque ita imminenti periculo commodè æger eripitur.

Celsus, † itidem, ardorem sitimque levare jubet aquâ egelidâ, maximè verò, ubi incrementum constitit.

* Κωαν. Προγνώσ.

† L. IV. c. 7.

C A P. XX.

De lethargo medendo.

LETHARGI, qualis hujus est loci, status * idem est, qui & peripneumonia; verum difficilior, & non omnino liber ac remotus est ab humidâ peripneumoniâ. Sed multò tardior est morbus.

Dein, † qui ex lethargicis servantur, plerumque pectore suppurati fiunt. Unde quidem, gravissimum esse morbum, visum est; ejusdemque sanandi spem in abscessu pectoris sitam esse: Cujus, itidem, eventus ut plurimum inauspicatus haberetur.

* Περὶ Νύκτων.

† Κων. Προγνώσ.

Itaque,

Itaque, quoties auxilium huic morbo adhibere oportet, minimè negligenda ea, quæ abscessui sunt.

Veruntamen, in memoriam etiam revocare utile erit Cælianum * illud ; *Aliqui, denique, è lethargo liberati absolutam phrenitin incurrunt, ac deinde ad sanitatem pervenerunt.*

Quamobrem, quum tam proximè ad se invicem nonnunquam accedant hi duo morbi, ut alter in alterius fines transeat ; alienum non videtur, per idem emunctorij genus, huiusce ac phrenitidis fomitem depellere.

* Acut. Morb. L. II. c. 3.

CAP. XXI.

De phrenitide medenda.

UANDO phrenitis occupet, statim de emunctorio per hæmorrhoidas cogitandum; utpote quod tutissimum sit, naturâ juvante, atque commodissimum itineris genus.

Ulteriùs, etiam, inquirendum in naturam; an nerveis affectibus opportuna fuerit; quippe quam hæmorrhoides magis juvare consueverunt.

Præterea, advertere usui erit ad ea, quæ per glandes renales secerni possunt; quoniam hâc itidem viâ utitur natura, ad pellendum hujusce morbi fomitem. Quî fit, ut quum contenta urinâ laudabilia esse cœperint, ipse etiam morbus brevî dispareat.

Quo-

Quocirca, & eadem prodesse verisimile videtur, quæ viam aperiunt, quâ ista illuc materia deferatur. Qualia, sanè, sunt, quæ febrili ardori restinguendo sunt ; ac, quæ ad partes infernas adhibita, per cutim serum inflammatum derivant.

Neque hisce quidem aliena sunt, quæ per clysmata infunduntur, eâ ratione, ut in intestinis moram trahentia, crudam crassamque, in quâ morbus residet, materiam digerant, atque in fluorem redactam deorsum inclinent.

C A P. XXII.

De febre ardenti medenda.

X febre ardente periculum imminere iudicantes medici, nullamque concedi moram, quamprimum liquido igne sanguinem accensum viderent, id sibi negotij solum dari crediderunt, ut ejusdem semina protinus extinguerent. Proinde, hanc * febre tractârunt, quasi igneus liquor sanguini infideret, atque per varios ejus rivos diffunderetur.

Quos, ergo, ignes prius opprimere ; dein, per glandes cutaneas sudoribus diffu-

* Celsus, L. III. c. 7 totam hanc methodum eleganter describit, & quando propter quædam symptomata minimè conveniat. Similiter, post Græcorum celeberrimos, Paulus, L. III. c. 30.

entes,

entes, liquores istos forbitionibus, tenuissimis atque infirmissimâ materiâ constantibus, dilutos evocare consueverunt.

Veruntamen, quandocunque in hisce febribus eidem methodo insistere non liceat, propter morbo huic supervenientia, quæ Autores laudati notârunt, videndum, quodnam sit proprium eidem emunctorium.

Hoc, verò, inde discere est, quòd, * *ex febre ardente, abscessu purulento circa aurem non abortio, non valde servantur.* Quare, & ad eas partes adhibenda sunt medicamenta, evocantia morbi hujusce fomitem.

At, † *si desinente febre ardente, morbus regius accedat, non solet amplius exudare; neque usquam alibi abscessum facere, sed sanus fit.*

* Κων. Προγνώσ. Ubi interpres vertit *πάνυ*, *valde.* Quod videtur denotare, viam hanc saltem inter omnes eminere.

† Περὶ Κρισίου.

C A P. XXIII.

De alvi profluvijis diuturnis.

SO L E N N E S quibusdam naturis sunt ejusmodi fluxus ; qui & easdem levant, utiliterque, quod læsurum est, effundant. At, si modum excedant ; sapiusque, quam ex consuetudine fertur, dejiciant ; idque cum dolore insueto, vel alio aliquo afficiendi modo, unde nihil fructus percipiatur ; maturius in causas ejusdem inquirere oportebit.

Est, enim, ubi ventriculo vitium insidet ; quod, dein, submovendum : Est etiam, ubi pro aliâ aliquâ viâ substituatur intestinorum iter ; per quam natura commodissimè sibi infensa eliminat. Tum, verò,

verò, non modò recrementa ibi jam deposita repurgare oportet ; sed & imposterum derivare, quæ nocent, per peculiarestramites, prout naturæ leges jubent.

Nec, quandocunque ejusmodi profluvia diuturniora evaserint, alvo jam siccata, subsistendum ; ast, ipsa demum intestina exercitationibus, vehiculo vel equo sedendo, confirmanda sunt.

M

C A P.

C A P. XXIV.

De bilis sursum ac deorsum
effusionibus.

AFFECTUS istiusmodi hisce annumeratur, ubi, nisi violentissima symptomata citò leniri contigerit, nil miri est, si æger fato cedat.

Instar omnium potest huc transferri sequens historia ; * *Athenis* virum cholera corripuit, vomebátque, & deorsum egerebat, & dolebat ; &, neque vomitus, neque per alvum secessus fisti poterat ; & vox ipsum destituebat, & ex lecto moveri non poterat ; & oculi caliginosi ac cavi erant : Et convulsiones tenebant ab alvo, & intestino, & singultus.

* Επιδημ. L. v.

Verum secessus multò copiosior erat, quàm vomitus. Hic veratrum in lentium sacco bibit, & alterum lentium succum insuper bibit, quantum potuit, & postea vomuit; & coacta sunt, ac adstricta ipsi ambo. Frigidus autem factus est, & lavabat infernè usque ad pudenda calidâ valde multâ, donec supernæ partes calefactæ sunt, & vivebat: Posterâ verò die polentam bibit ex aquâ. In quâ historiâ, ingenium hujuscè morbi clarè demonstratur; quoniam, veratro, (cujus vires satis cognitæ sunt) sumto, tollitur.

Proinde, medici * seculis sequentibus, protinus aquæ tepidæ quam plurimum bibendum esse, docuerunt: Qui sanè observârunt, vix unquam eam sine vomitu sumi; sed, etiamsi non incidit, tamen, corrupta miscuisse novam materiam, prodesse; partemque sanitatis esse, vomitum esse suppressum. Si verò id incidit, protinus ab omni potione abstinentum esse. Neque, enim, tantum, quantum Hippocrates, purgationi hîc tribuen-

* Cels. L. IV. c. II. Cælius Acut. Morb. L. III. c. 21. hoc Erasistrato tribuit.

166 *De Etate Adulta.*

dum voluerunt ; ac, præterea, veratrum bibere quemvis noluerunt, quem, absque usu ejusdem medicaminis, sanatum iri crediderunt.

En locum Hippocratis, quem Cælius * nobilis ille Methodicus vitio eidem dedit ipsissimis verbis ; Helleboro dicit [Hippocrates] *utendum cum lenticulâ, ac singularem succum lenticulæ bibendum* : Tunc, inquit, vomitum provocandum esse, quod est non aliter contrarium, quàm si quis fluore sanguinis pereuntem, vel diaphoresi dissolutum phlebotomare, vel ita ut cardiacum sudore diffluentem, calido lavacro, vel sudoriferis vaporibus velit adjuvare. Quod id ipsum, quod passio nititur, adjutorium quoque fieri vehementius cogat. Etenim, in helleboris vomitus factus, etiam his, qui nullâ solutione afficiuntur cholericæ passionis, periculum solet fieri, & magis, cum non præparatis corporibus adhibetur. At, si quisquam Hippocratem defendens dixerit, ab eo non datum ; sed memoratum, quòd quidam cholericus acceperit, vel sibi ipse dederit, frigidâ utitur defensione, Ait, enim, Hippocrates, profuisse

* Acut. Morb. L. III. c. 21.

datum :

*datum : Quòd si displiceret, culpàre debu-
erat.*

Nempe alia Hippocrati videtur sententia, scilicet veratrum exhibitum in lentium succo profuisse, quando aliud omne auxilium, quod adesset, frustrà fuisset tentatum ; imò, postquam ad convulsiones ac singultum ventum fuerit, veratro demum dato, sanatum fuisse : Et, licet fortè soli illi tribueret medicamini, quod tutissimo planè modo exhibitum fuit in liquore, copiosius de eodem etiam post medicaminis ingestionem bibendo ; ipsius tamen liquoris genus tacere noluit. Neque etiam, more suo, curationem hanc veratro, potius quàm alij cuivis medicamini, quod tam validè operaretur, attribuit ; verum scripto hoc reliquit, in quo satis naturæ auxiliij situm sit, siquis hoc morbo vehementissimo correptus fuerit.

Juvit Atheniensem laboriosè operatum hoc catharticum ; & natura, congerie succorum pravorum vacuatà sursum ac deorsum (quam videlicet viam ipsa indigitarat) levamen exinde sentit, atque æger conva-

168 *De Ætate Adulta.*

lescit. Unde patet, quàm apprimè utile sit naturæ voci auscultare, quandocunque varia ad curationem spectantia consideranda sunt.

Quinimò, quò majoris asperitatis veratrum damnetur, eò clariùs ostendit, hanc esse peculiarem affectui medelam. Illud itidem accedit, quòd, dum contenta viscerum, circa ventriculum sitorum, quasi per fluorem excernuntur, eadem, quæ fortius vomitum cieant, non tam diu intus maneant, ut diffundant facultates, à quibus homines aliàs periclitantur: Hinc verò, tutiora tunc temporis evadere.

Hiscè visis, Empirici * etiam nobiles Serapion & Heraclides Tarentinus in idem ferè cum Rationalibus medicis consenserunt. Et, dubio procul, idem sensisset acumine laudatissimus Cælius, nisi theoriâ sectæ Methodicæ obcæcatus fuisset; cui vir ille perhumanus, ac de medicinâ optimè meritus, addictus fuit.

* Apud Cælium, ibidem.

C A P. XXV.

De Dysenterijs medendis.

PERICULOSUS hicce morbus non modò dolore affligit, sed & vires valde consumit. Quare, operæ pretium est inquirere in tractandi methodum, quæ à naturâ maximè pendet.

Historia, autem, Eratolai * filij, qui dysenteria ac febris laborat, methodum huic morbo medendi indicat, quæ & perinde felix ac jucunda erat, atque rationi maximè consentanea videtur: *Ubi serum & lac bibisset, silice candefactâ immissâ, dolores & subcruentæ egestionēs moderatiores fiebant, sed biliosæ comitabantur: Et sæpe ad exponendum alvum surgebat, sed minore dolore. Fe-*

* Επιδημ. L. vii.

170 De *Ætate Adulta.*

bricula verò & ægroto, & multis omnino non
adesse videbatur per omne tempus post primos
sex dies ; adeò obscura erat.

Deinde, singula mala describit autor, quæ
ægrum hunc morbi stadia percurrentem in-
festârunt usque ad quadragesimum diem.
Bibenti, autem, lac asininum coctum, novem
heminarum Atticarum mensurâ ad duos dies,
biliosa purgatio vehemens oborta est, & cessa-
verunt dolores, & ciborum appetentia accessit.
Postea verò bubuli lactis crudi quatuor hemi-
nas Atticas bibit, pro vice unâ cyathos duos,
in diem, primum sextam aquæ partem am-
miscens, & vini nigri austeri parum.

Semel autem in die cibum capiebat ad ve-
speram. Panis erat ad mensuram dimidiæ
chœnicis subcineritius, & pisciculus petrosus
simplex, aut caruncula capræ aut oviculæ.

Potus lactis, post primos decem dies ad qua-
draginta usque, sine aquâ, cum vini nigri
modicâ parte. Post septuagesimum jam à
primo diem, à balneo ad noctem, sudor exi-
guus obortus est. Utebatur autem modico
potu, & post cibum potu austeriore.

Quin

Quin nec omittenda, quæ proximè sequuntur ; Ctesicrati lac in farinā magis, quàm serum caprinum contulit, quum dolor esset circa totum ventrem, & dolores cum multā ad egerendum surrectione, ac subcruentā egestionē, & tumor circa pedes, ferè jam ad dies viginti quinque esset.

Et Adriano eadem contulerunt : Verùm Canea filio, lac asininum coctum.

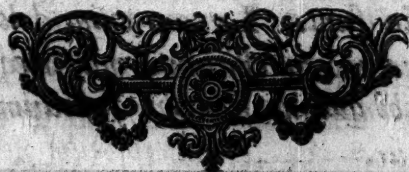
Celsiana * etiam huc faciunt ; Si vetustior morbus est, ex inferioribus partibus tepidum infundere vel ptisanæ cremorem, vel lac, vel adipem liquatam, vel medullam cervinam, vel oleum, vel cum rosā butyrum, vel cum eadem album crudum ex ovīs, vel aquam, in quā lini semen decoctum sit, vel, si somnus non accedit, vitellos cum aquā, in quā rosæ floris folia cocta sunt. Levant enim dolorem hæc, & mitiora ulcera efficiunt, maximeque utilia sunt, si cibi quoque secutum fastidium est.

* L. IV. c. 15.

Patui, si febricula est, aqua pura calida vel ea, quae ipsa quoque astringat, dari debet: Si non est, vinum leve, austerum. Si pluribus diebus nihil remedia illa juverunt, vetusque jam vitium est, aquae bene frigidae potio assumpta, ulcera astringit, & initium secundae valetudinis facit. Sed ubi venter suppressus est, protinus ad calidam potionem revertendum est.

Paulus, * autem, monet, si multa sit caloris intemperies, etiam intybus cruda esui danda est, & aqua potioni frigida. Alia verò potabilis aqua, caelestis esto.

* L. III. c. 42.

C A P. XXVI.

De Lienterijis medendis.

U E M A D M O D U M ex tormini-
bus interdum intestinorum læ-
vitas oritur ; ita hâc ipsâ af-
fectos per eadem curato velut à
dysenteriâ detentos, ait * Hippocrates.

Celsus, autem, scribit ; † huic morbo cum
alijs necessarium esse vomitum, ut Hippocrati
visum est, etiam albo veratro, si cætera parum
proficiunt, evocatus. Id quod potest forsan
colligi ex loco ejusdem laudato, ubi hunc
morbum fieri docet, ex capite & superiore
ventre, pituita defluxu in ventrem inferiorem.
Quod ubi contingit, cibi ab ipso frigescunt, ac
humectantur. Et secessus ipsorum non putre-
factorum velox contingit.

* Περὶ ταῦτων.

† L. IV. c. 16.

Et,

Et, quum, quodcunque ingestum erat, in hoc morbo, dum per intestina transiret, nullatenus immutari viderent medici, ideo judicârunt, morbum in hæc corpora non adhuc dominari, quæ signa alicujus, quod corrumperetur, ederent. Quamobrem Cælius * talem profert sententiam : *Ex lumbricis corruptionem lientericis irruentem, bonum quicquam portendere judicamus ; in omnibus vero cæteris, noxiam.* Quasi, scilicet, lienterici melius habent, quandocunque lumbrici ab illis egerantur.

Ejusdem, etiam, generis illud est ; † *Ructus acidus oboriens, antea nunquam factus, signum bonum.* Siquidem indicat, naturam aliquantum iterum valere cœpisse ; additque id ipsum spem, quod humores in acidos immutare possit ; aut etiam, quod hi in acidos transmutati nervos jam stimulent, quodque ipsi acutum sentiant.

Deinde, ex pituitæ bullulis erumpens flatus index fit facultatis alicujus, quæ

* Morb. Chron. L. iv. c. 8. † *Ἐπιδῆμι*. L. ii.

comprimat, detineátque non modò tenuia, sed & crassiora : Hoc, verò, posse, quale antea nequibat, novum quoddam robur in se complectitur.

Quod attinet, autem, ad duplex lenteria genus à Paulo descriptum, prius, quod provenit ex superficiariâ intestinorum ulceratione, aut etiam ex cicatrice, quam dysenteria magnâ ex parte, vel aliâ fluxiones excitant, more dysenteria tractandum videtur ; prout posterius, ex facultatis cibum in ventre continentis imbecillitate, non magis diversâ ratione, ab eâ quæ Hippocrati placuit, quàm in quantum res ægrorum aliud postulent.

C A P. XXVII.

De Hæmorrhoidibus medendis.

LUXUS hæmorrhoidalis eo usque inhibendus videtur, ut debilitas omnino non sequatur : Atque etiam symptomata ex dolore orta mitiganda sunt. Quocirca, expedit lenia alvum moventia assumere.

Huc, sanè, spectant, quæ chylum nimis acrem mollibus succis ditant, atque interim sanguinem depurant : Dulcésque hisce conjunctæ aquæ id operis, nisi mali aliquid intus deliteat, absolvendo pares esse confuerunt.

C A P.

C A P. XXVIII.

*De ijs, quæ etiamſi huic accidunt
ætati, peculiariter tamen vergen-
tem proſpectant.*

U M in hoc ſtadio decurritur,
non ſolùm ad id, quod præſens
eſt, ſpectandum; verùm etiam
ad ævi futuri ſecuritatem ac
tranquillitatem. Quamobrem, conſilia
quædam in hunc finem proponere liceat;
quò auſpicatiùs ex hâc ætate in ſequentem
ſani tranſeant: Nempe, ut prudentes fu-
turi exitûs, quando priſtinis deſerti erunt
viribus, vitæ reliquum inſtituant iter non
ſine commeatu, quò opus erit ad imbecil-
litateſ ſuſtentandam; eâ prorsus ratione,
ut hiſce minimè deſtituantur, quæ utilia
eſſe poſſunt ad vitæ, quod reſtat, tempus
leniter traducendum.

Ante

Ante omnia, igitur, bonis adeò prospicere haud alienum erit, ut isthæc superflua, quæ tanquam causæ morbis antecedentibus substernuntur, tam cautè seu reprimantur, sive etiam rejiciantur, quàm proposito conveniat cavendi, nequid de viribus, ultra quod naturæ suæ par sit, decedat.

Etenim cuius naturæ propensio est in hoc vel illud supervacaneum ; ita ut, hæc bile magis affluat ; illa pituitâ potiùs laboret ; huic sanguinei rivi nimium repleantur, unde circulus non nisi ægrè peragitur ; illum obesitas prægravet.

Accedit etiam, ut salia, femina lapidea, ac mineralia, sicuti etiam ardentes liquores, atque plantarum variarum animaliumque facultates, quæ frequenter peculiare sibi obtinent vires, admisceri, aut saltem deponi in humoribus corporisve conceptaculis idoneis, contingat.

Hujusmodi sanè omnia, quæ nocent sive coeundo, sive extimulando aut irritando
nec,

nec non humores ipsos vitiando, subtilissimaque glandium itinera obsidendo; ac, dein, officiando, ne latices puritatem annisam consequantur, aut eandem jam integram conservent, quantum fieri possit, submovenda sunt; vel, si id non liceat, saltem vires noxiæ frangendæ, ac cohibendæ, ne effrænes eorundem impetus proveci demum ætate persentiscant.

Etenim, hisce temporî neglectis, lucta infirmos expectat; ac, quæ maturos perdomuisse oportuit, hæc ipsa annis jam defecti, naturæque ad laborem hunc rite perferendum inhabili, suscipere, quantumvis inaniter, cogentur.

Quinetiam, huc spectat, quicquid de naturis atrâ bile laborantibus observatum fuit, quæ acerbioribus hospitium præbent succis; quæ ideo auxilijs perpetuis egent, quò certius per emunctoria accommoda, quæcunque offendunt, evocentur. Oneri, enim, ipsis sunt, qualia cæteris vix curæ esse possunt: Quare crebro cogitandum de facultentâ eluvie; qualem uti breviori, quam

180 *De Ætate Adulta.*

reliquæ naturæ, temporis spatio congerunt, ita &, quamprimum eandem premere sentiunt, statim exterminare omnino salutis est.

Alterum, dein, sequitur monitum; Ne vires tunc temporis absumantur inanitione prælargâ; quale iisdem quidem accidit, qui sanguinis vel alvi profluvij diuturnis laborant; quorum itidem corporis habitus liquores per glandes cutaneas aut renales copiosius, quàm par est, transmittit.

Singula quippe hæc profluvia, quæ modo peccent, inhibere prodest; ut vis à naturâ insita, quæ posthac minimè augeri queat, in tantum integra, quantum anni sinant, possideatur. Itaque optandum, quum sera ætas in proximo sit, ut latices purissimi copiâ satis largâ vasa perfluant, utque sensûs organa integrâ eâ firmitate, quâ per ævi rationes licet, gaudeant.

Porro, hisce affine tertium illud est; Ut, quicquid in naturæ leges peccat, istud omne tunc temporis curetur, antequam ulte-

ulterius ætas provehatur. Exempli causâ, appetitus læsus jam tum instaurandus ; ita ut, neque ingeratur plus quàm varijs corporis munijs infumi facilè sine sensu gravitatis soleat ; nec, ut minus capiat, quàm eidem alendo sat erit, illiusque viribus eo vigore reficiendis, quò pro modo laboris quotidiani exercitationumque opus sit.

Interest, enim, inter hunc, qui labores affduos ferendo par esse debet, atque illum qui otio gaudet plurimo : Interest, itidem, inter illum, qui rarò loco movetur, eumque, qui vix unquam, nisi per somnum, fedi affigitur. Imò aliter habent hi, qui literis humanioribus ac cultioribus operam dant, atque aliter isti, qui aridioribus, nullâ cum festivitate aut leporis gratiâ conjunctis, operibus insudant.

Quibus diversis à se invicem institutis, accommodandæ sunt nutriendi vices, perinde atque alimentorum modus & genera. Est, ubi dies aliquot interponantur ; est, itidem, ubi vix detur feriari ; verùm eos-

dem duntaxat, agendi modus alius post alium, excipit.

Iter quidem per varia hæc hominum negotia ac studia, tutius monstratur, si perpetuò ad vires spectent; quæque satis agiles, sibi que non ingratos ipsos reddant, ea ferè omnia amplecti moneantur; meminerintque, nihil, ultra quod facile ferant, imposterum absque periculo suscipiendum.

Interea, quod de appetitu læso speciatim observatum fuit, idem etiam ad alias functiones extendere convenit, si quæ ægrè habeant, aut, præter ætatem, insolito more deficient.

Quartum, dehinc videtur; Statuendam esse vivendi normam, ad quam dirigere omnia instituta prudentis est. Etenim, à more, qui jam obtinet, vix postea recedendum; ideòque, qualiscunque is demum fuerit, secundum ipsum sequentis vitæ rationem instituere præstabit.

Hinc

Hinc perpendendum, qualis eadem esse debet, quam sibi met, vel propter negotiorum genus, vel etiam peculiare aliquod studium, cui præcipuè addicti fuerunt, placituram citra molestiam, prævideant. Exinde, itidem, recolligere præterita dudum abjecta, quâ de causâ repudiârunt, haud incongruum erit; scilicet, quî fieret, ut difficiliora experirentur, sive etiam leviora, quàm ut moribus suis convenirent: Quippe quæ, verisimile est, posthac non toleratu fore facilia, aut gravioris momenti visum iri, quum ætatis ultimæ oculis subjiciantur.

Hæc, certè, omnia dirigere ad scopum, quem ætas sequens sibi proponere consuevit; prudentis est; qui is esse solet, ut ne susceptu sibi difficilia curet, aut quæ nimium vires aut proprias aut alienas iisdem infumendas postulent: At, quæ non inepta sunt infirmæ ætati, neque post negligenda; nedum qualia mox mutare laboret, aut qualium tandem serò poeniteat. Quinimò, nil unquam majoris momenti vide-

184 *De Ætate Adulta.*

tur, quàm ut hoc propositum summo mentis acumine, omnibus perpensis, delectum prosequi perpetuùm & deceat & amet.

Profectò, ut menti bene sit, perinde atque corpori, necesse est ambo circa opera sibi propria versentur : Secus, illa minus, uti & hoc, valebit.

Exercitatio corpori per quamcunque ætatem, gradu modoque licet diverso, prodest : Idipsum similiter menti est cogitatio. Neque sanè corporis exercitationes assidue easdem esse oportet, nec mentis cogitationes : Quin libeat aliquando hæc per vires immutare ; interdum asperiora viarum haud fugere, interdum per lavia spatari. Eodem planè modo, nonnunquam argumenta, quibus intelligendis attentione non levi opus est, seligere ; nonnunquam & cogitationes, per laxius coherentia autorumque amoenitates divagari, permittere.

Postremò ; Prout omnia fugienda sunt, quæ vigorem deprimunt, faciuntque, ut naturæ vires non consent ; ita quoque cuncta

cuncta ad sanum habitum integritatem-
que facultatum à naturâ tributarum con-
ducentia perquirenda sunt. Siquidem,
maximè providâ jam curâ opus est, ne se-
quens ætas non satis muniatur adversum
istiusmodi affectus, qui ad ipsam naturâ
suâ invadendam apti sunt. Idque in me-
moriâ subinde revocare ne pigeat, quale
ævi genus est, in quod mox introducen-
tur; ac, dein, qualibus armis tutandum
sit hanc sui partem, quæ magis opportuna
insultibus pateat, aut propter debilitatem,
sive etiam peculiarem aliquam in vitia pro-
pensionem, quæ hæc ævi tempora præser-
tim infestare solent.

Deinde, autem, quò magis efficacibus
suppetijs instruantur, iisque quæ vim ma-
lorum incurfantium aut infringant, aut
prorsus defendant, reminisci oportebit, na-
turam à violentis omnibus abhorrere, præ-
terquam quando effrænes impetus regere
necesse sit, atque ope fortium alia fortiter
se opponentia perdomare.

Quocirca, intueri liceat tardam naturæ ipsius progressionem, & quî, sanè, propria sibi opera, quasi sponte venirent, emittere solet : Quippe quæ nihil cogere, nihil impellere, nihil itidem proripere studeat ; at sensim procedere se sequentes velit ; unde fructus suos commodissimè, suo quosque ordine ac gradu, percipiant.

Pari ratione, transitio facilis in ætatem vergentem optanda est, utque leniter in eandem, qui ad fines ætatis consistentis appulerunt, labantur ; minimè verò tanquam de præcipiti devolvantur.

Proinde, post sanum, pro cuiusvis naturæ modulo, corporis habitum, præcipuum in votis haberi par est ; ut spiritus copia, quantum satis erit ad munia peragenda, tunc temporis ne desit. Interim, haud spernenda sunt consilia, quæ præcautionem hîc adhibendam esse monent ; utpote quæ ferè ex alienâ temeritate nata sunt.

Constat profectò, nemini tantum inesse roboris, quin eodem indigeat, nisi olim
peper-

pepercerit, aut saltem ejusdem minimè prodigus fuerit : Neque ulli quidem mortalium vis immensa tradita fuit ; nec, quod eidem superfit, qui cautè ac prudenter rem gesserit, plus sufficiet, quàm naturæ opera debitè consummabit.

Quapropter, ei cavendum est, quisquis leniter in ætatem vergentem transire cupit ; &, quisquis eam non sibi ingratam fore sperat, illius expectatio tum demum rationi conveniet, quando ea devitet, quæ senectutem accelerant, eaque amplectatur, quibus ætas adulta longa reddatur.

Hinc, enim, evenit, ut feliciter cedat ijs solis hoc ævi transigere, qui à turbato, impedito, ac nimium difficili degendi modo, leniter ad eas res curasque, quæ senectuti obrepenti magis conveniant, se maturè conferant. Neque, fanè, jurgijs, rixis, strepituque juniorum se immiscere eosdem docet natura, qui ad senectutis principia pervenerunt.

Quin

Quin potiùs mellea Nestoris Homerici dicta ab illius jam senioris ore fluant, qui pares eidem annos, aut similem ejusdem senectam, cum sapientiâ placidâ conjunctam, exoptat.

Ut summatim dicam ; A vitæ tumultu, non ipsius negotijs congruis, recedere æquum erit ei, qui semetipsum ad irrepentem seniorum ætatem adaptabit.

Propterea, eo planè modo, ad affectiones, quæ ætati vergenti accidere solent, prospiciens perget ijs, quæ utilia sunt, instructus ; naturæque, dein, suæ opus permittet : Unde vivendi tædio ipse sibi gratus non affligetur ; ac prudenti sui ipsius regimine fretus, consilijs nobilis, ac tranquille se habens, alijs, quasi fructibus jactatis, manum cum largæ experientiæ auxilijs præbebit ; suamque apud optimos dignitatem conservabit, ac novam indies sibi conciliabit, quæ rectè institutis suis adamussim respondeat.

Hinc

Hinc illud apprimè utile deprehensuri sunt, qui huc usque devenerunt, ut nequid nimis affectent. Nempe, animi æquè ac corporis perturbationes eatenus fugiendæ, quatenus cum securitate liceat; aut saltem temperandæ, modò iniqui aliorum mores requie frui non sinant. Quando, autem, molesta incidant, aut ipsi consilijs eorum, qui beatos esse concives nolunt, adeò obijciuntur, ut in itinere non ultrà progredi, nisi amotis hisce tanquam obicibus, possint; adversus eadem ira immanis ne expandescat; utpote qui meminerint, patientiâ leviora fieri mala, & occasionem prudenti vitam consilio regentibus raro defuisse, injurias illatas corrigendi, ac sæpius in propria commoda easdem convertendi.

Profectò, id verisimile est, quòd natura adultos nolit feliciter transire in sequentem ætatem, nisi fructibus, collectis per totum hoc ævi spatium, jamjam uti conentur; eaque omnia, quæ rerum usu addidicerunt, non modò verbis, sed & factis exequi. Etenim, quicquid pulchritudo ac robur largi

giri adultis solent, id omne, annis sequentibus, ex rerum utilium scientiâ, quæ ab experienciâ provenit, eâdemque certior evadit, expectare haud à ratione alienum videtur.

Quî, denique, fit, ut inscitia, contemptum, aut saltem neglectum, senioribus devocans, gravius interdum morbo eos deprimat; sicut, è contrario, probè cognita & spectata in adversis sapientia animos addit erigitque eò usque, ut, tanquam victoribus, de malis, etiamnum licet obsidentibus, triumphari contingat.

F I N I S.

BOOKS Printed for WIL-
LIAM and JOHN INNYS.

Roberti Welsted De Ætate Vergente Liber
ad Reverendum admodum Hugonem Epif-
copum Bristollensem. 8vo. 1724.

Pharmacopœia Collegii Regalis Medicorum
Londinensis. Londini, 1721.

Pharmacopœia Extemporanea, sive Prescripto-
rum Chilias; in qua Remediorum Elegantium,
& efficacium Paradigmata, ad omnes fere me-
dendi intentiones accommodata, candide propo-
nuntur: Una cum Viribus, operandi Ratione,
Dosibus & Indicibus annexis. Editio Quinta,
longe auctior & emendatior per Tho. Fuller,
M. D. Cantab. 12mo. 1714.

Pharmacopœia Extemporenea: Or a Body of
Medicines, containing a Thousand select Pre-
scripts, answering most Intentions of Cure. To
which are added useful Scholia, a Catalogue of
Remedies, and a copious Index for the Assistance
of young Physicians. The third Edition, with
Additions by the Author Tho. Fuller, M. D.
Cantab. 8vo. 1719.

Pharmacopœia Bateana, in Libros duos di-
gesta: Primo Compositiones Galenicæ, altero
Processus Chymici, Ordine Alphabetico exaran-
tur. Viribus Dosibusque illustrantur, atque Ca-
talogis & Indicibus accommodantur. Cura &
Opera Thomæ Fuller, M. D. Cantab. 12mo.
1719.

Pharmacopœia Bateana; or Bates's Dispensa-
tory. Translated from the last Edition of the
Latin

Latin Copy, published by Mr. James Shipton. Containing his choice and select Recipe's, their Names, Compositions, Preparations, Virtues, Uses and Doses, as they are applicable to the whole Practice of Physick and Chyrurgery. The Arcana Goddardiana, and their Recipe's interspers'd in their proper Places, which are almost all wanting in the Latin Copy. Compleated with above six hundred Chymical Processes; and their Explications at large, various Observations thereon, and a Rationale upon each Process. To which are added the fam'd Dr. Goddard's Drops, Russel's Powder, Rabell's Styptick Powder, Tinctura de Sulphura Metallo-
rum, and the Emplastrum Febrifugium. The fifth Edition. By William Salmon, M. D. 1720.

Medicinal Experiments; or a Collection of choice and safe Remedies, for the most part simple and easily prepared: Very useful in Families, and fitted for the Service of Country People. By the Honourable Robert Boyle Esq; late Fellow of the Royal Society, in three Parts, containing above five hundred choice Receipts. The sixth Edition corrected, 12mo. 1718.

Processus integri in morbis fere omnibus curandis: Nec non de Phthisi tractatulus, Editio quarta à Thoma Sydenham, M. D. 12mo. 1712.

Leonardi Plukenetii, M. D. Opera omnia Botanica, in sex Tomos Divisa, viz. I, II, III. Phytographia. IV. Almagestum Botanicum. V. Almagesti Botanici Mantissa. VI. Amaltheum Botanicum, in quibus, Stirpes illustriores, minus cognitæ; Exoticæ, rariioresque novissime detectæ ad plures Chiliadas describuntur, tum Iconibus Tabulis Æneis CCCCLIV. Summa cura depictis figurantur.

Johan-

Johannis Caii Britannii de Ephemera Britan-
nica Liber unus summâ curâ recognitus, 8vo.
1721.

Boerhaave's Aphorisms concerning the Know-
ledge and Cure of Diseases. Translated from
the last Edition, printed in Latin at Leyden.
With useful Observations and Explanations. By
J. Delacoste, M. D. 8vo.

Praxis Medica Boerhaaveana : Being a com-
pleat Body of Prescriptions, adapted to each
Section of the Practical Aphorisms of Herman-
nus Boerhaave Professor of Physick at Leyden.
Publish'd from the Author's original Manuscript.
To which is annexed, Methodus Præscribendi
Formulas, secundum Archibaldum Pitcairnum,
12mo.

Theatrum Tabidorum : Or the Nature and
Cure of Consumptions, whether a Phthisick, an
Atrophy, or an Hectick, with Preliminary Ex-
ercitations, by Chr. Benner, M. D. & Col. Med.
Soc. 8vo. 1720.

Phthisiologia : Or, a Treatise of Consump-
tions. Wherein the Difference, Nature, Cause,
Signs, and Cure of all sorts of Consumptions
are explain'd. Containing three Books. 1. Of
original Consumptions from the whole Habit of
the Body. 2. Of an original Consumption of
the Lungs. 3. Of Symptomatical Consump-
tions, or such as are the effects of some other Dis-
tempers. Illustrated by particular Cases, and
Observations added to every Book, with a
compleat Table of the most remarkable Things.
By Richard Morton, M. D. late Fellow of the
College of Physicians. Translated from the
Original. The Second Edition corrected, 8vo.
1720.

Tenta-

Tentamina Medico-Physica, ad quasdam Quaestiones quæ Oeconomiam Animalem spectant, accommodata. Quibus accessit Medicina Statica Britannica. Authore Jacobo Keil, M. D. 8vo. 1718.

De Curandis Febris continuis Liber, in quatuor divisus Sectiones, quarum singula singulorum Morbi Temporum, quæ totidem quoque sunt numero Remedia continent. Authore Jodoco Lommio. 8vo. 1718.

De Morbis Acutis Infantum. Cui accessit Liber Observationes de Morbis aliquot gravioribus Medicas complectens. Authore Gualtero Harris, M. D. Celebrissimi Collegii Medicorum Londinensium Socio. Editio tertia auctior, 8vo. 1720.

Specimen Physico-Medicum, de Corpore Humano, & ejus Morbis : Or an Essay concerning the Knowledge and Cure of most Diseases afflicting Human Bodies. To which is annexed a short Account of Salivation and the Use of Mercury : With a copious Index. By P. Paxton, M. D. 8vo. 1711.

Emmenologia: In qua Fluxus Muliebris menstrui, Phænomena, Periodi, Vitia, cum medendi Methodo, ad Rationes Mechanicas exiguntur. Authore Joh. Freind, M. D. Coll. Lond. Med. & S. Reg. Soc. Edit. tertia, 8vo. 1720.

Hippocratis de Morbis Popularibus Liber primus & tertius. His accommodavit novem de Febris Commentarios, Johannes Freind, M. D. &c. 4to. & 8vo. 1717.

Johannes Freind, M. D. de Purgantibus, in Secunda Variolarum confluentium Febre, adhibendis, Epistola, 4to. 1719.

Essays on several Parts of the Animal Oeconomy. By James Keil, M. D. The Second Edition, 8vo. 1717.

